

บทที่ ๓
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารองค์กรของ
ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา

ในบทนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารองค์กรของ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ในกรอบการแสดงออกของพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ๔ ด้าน ตามทฤษฎีของ เบอร์นาร์ด เอ็ม บาส และ บรูซ เจ อวอลิโอ (Burnard M. Bass & Bruce J. Avolio) ดังนี้

- ๑) พฤติกรรมด้านการมีอิทธิพลในเชิงอุดมการณ์
- ๒) พฤติกรรมด้านการสร้างแรงบันดาลใจ
- ๓) พฤติกรรมด้านการกระตุ้นสติปัญญา
- ๔) พฤติกรรมด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล

พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ดร.อาจอง ทั้ง ๔ ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ พฤติกรรมการมีอิทธิพลในเชิงอุดมการณ์ (Idealized Influence)

การมีอิทธิพลในเชิงอุดมการณ์ หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตนเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม หรือจริยธรรมสูง เป็นแบบอย่างหรือเป็นต้นแบบสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะได้รับการยกย่อง เคารพ ศรัทธา นับถือ ไว้วางใจ และทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานด้วย

องค์ประกอบ ๒ ประการที่ทำให้ ดร.อาจอง มีพฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีอิทธิพลในเชิงอุดมการณ์คือ การมีคุณลักษณะส่วนตนของผู้นำที่มีอิทธิพลในเชิงอุดมการณ์ และ การแสดงบทบาทผู้นำด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ให้ผู้ตามได้ประจักษ์ ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียด ดังนี้

๓.๑.๑ การมีคุณลักษณะส่วนตนของผู้นำที่มีอิทธิพลในเชิงอุดมการณ์

ดร.อาจอง ได้สร้างคุณลักษณะเฉพาะตัวของตนเอง จนเกิดเป็นความปกติและเป็นเหตุปัจจัยส่วนตนที่ทำให้ ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีอิทธิพลในเชิงอุดมการณ์ คุณลักษณะดังกล่าวมีดังนี้คือ

๑) การเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมอย่างเป็นธรรมชาติในตนเอง

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม และ จริยธรรมอย่างเป็นธรรมชาติในตนเอง

ในวัยเด็ก เนื่องจาก ดร.อาจองต้องอยู่ห่างไกลจากบิดามารดาของตน เพื่อไปศึกษาต่อในโรงเรียนประเทศอังกฤษ จากความว้าเหวและการไม่มีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ทำให้ ดร.อาจอง เป็นเด็กที่ไม่สนใจการเรียน สอบได้ที่สุดท้ายเกือบทุกวิชา และได้ปล่อยใช้ชีวิตเป็นอย่ำนานพอสมควร จนวันหนึ่งเกิดความรู้สึกว่า หากปล่อยตนเองเป็นเช่นนี้ต่อไป จะมีชีวิตที่ล้มเหลว จึงตัดสินใจว่าจะต้องเปลี่ยนแปลงตนเองให้ได้ ต่อมาได้ศึกษาพุทธศาสนา ปฏิบัติสมาธิแบบอานาปานสติเป็นประจำจน

เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตคือ ผลการเรียนรู้ดีขึ้น ความจำดีขึ้น ความคิดเปลี่ยนไป ไม่ต้องการใช้ ความรุนแรงแก้ปัญหา^๑

เมื่อ ดร.อาจอง จบการศึกษาระดับปริญญาเอก และกลับมาใช้ชีวิตที่ประเทศไทยเป็น อาจารย์สอนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านมิได้สอนหนังสือเพียงในห้องเรียนเท่านั้น แต่ท่านได้สอน การนั่งสมาธิให้แก่นิสิตที่สนใจ จากทุกคณะในมหาวิทยาลัย ดร.อาจอง เห็นว่าสมาธิช่วยให้ พฤติกรรมของตนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นจึงคิดว่า ผู้อื่นย่อมเปลี่ยนได้เช่นเดียวกัน จึงเปิดสอน การฝึกสมาธิให้แก่นิสิตในมหาวิทยาลัยโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ดร.อาจอง คิดว่าเยาวชนมีความสำคัญ อย่างยิ่งในการเปลี่ยนแปลงสังคมและประเทศชาติ หากเราต้องการช่วยเปลี่ยนสังคมในระยะยาว เรา ต้องช่วยพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้ดีขึ้น^๒

การมีคุณธรรม จริยธรรมอย่างเป็นธรรมชาตินับเป็นพื้นฐานที่ดีในการเป็นผู้นำ ซึ่ง คุณธรรมพื้นฐานที่ผู้วิจัยพบในตัวของดร.อาจอง คือ การปฏิบัติตนตามหลัก “คุณค่าความเป็นมนุษย์ ๕ ประการ”

จากการที่ ดร.อาจอง ได้พบกับท่านสัตยาไสบาบา นักการศึกษาและนักบุญชาวอินเดีย ทำให้ดร.อาจองมีความเข้าใจในเรื่อง “คุณค่าความเป็นมนุษย์ ๕ ประการ” อันประกอบด้วย

- ๑) ความจริง
- ๒) ความรักความเมตตา
- ๓) ความสงบสุข
- ๔) ความประพาสชอบ
- ๕) ความไม่เบียดเบียน

ดร.อาจอง ได้นำหลัก “คุณค่าความเป็นมนุษย์ ๕ ประการ” เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตน และใช้เป็นหลักในการสร้างบุคคลให้มีคุณค่า โรงเรียนสัตยาไสนั้น ได้ยึดถือวิสัยทัศน์ในการสร้าง บุคคลให้เป็นคนดีเหนือสิ่งใดมาตลอดระยะเวลา ๒๑ ปี โดยมีการอบรมบุคคลทั้งนักเรียน ครู เจ้าหน้าที่ให้พัฒนาด้านแนวทางคุณค่าความเป็นมนุษย์ ๕ ประการ ดังนี้

๑.๑) ความจริง (Truth)

ในพุทธศาสนากล่าวว่า สัจจะ คือ กฎของธรรมชาติ เป็นความจริงที่มีอยู่ตามธรรมดาไม่ว่าพระพุทธรูปจะอุบัติ หรือ ไม่อุบัติขึ้นก็ตาม พระพุทธรูปทั้งหลายมีฐานะเป็นเพียงผู้ค้นพบสัจธรรม หรือความเป็นจริงแล้วนำมาบอกกล่าวแก่ผู้อื่น มนุษย์ทุกคนมีความสามารถเข้าถึงความจริงได้ทุกคน ดังนั้นมนุษย์จึงไม่ควรดูถูกศักยภาพตนเอง

ดร.อาจอง มีทัศนคติว่า ความจริง คือ สิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หลังจากที่ได้รับ การฝึกจิตใจ ให้รับแต่สิ่งที่ดี มีการดำรงชีวิตที่ดี การมีพฤติกรรมที่ดี การรับฟังในสิ่งที่ดี สิ่งเหล่านี้ จะบันทึกลงในจิตใต้สำนึกของเรา และจะก่อให้เกิดความสงบขึ้นในหัวใจ ร่างกายจะปฏิบัติแต่สิ่งที่ดี

^๑ สัมภาษณ์ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^๒ สัมภาษณ์ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุดโรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

ถูกต้องมีประโยชน์ รักและรับใช้ทุกคน พร้อมทั้งทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ปราศจากความเห็นแก่ตัว รู้จักควบคุมอารมณ์ เมื่อสภาวะจิตใจสงบ ก็จะช่วยให้เกิดการค้นพบความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลง^๓

ตั้งแต่มนุษย์เกิดมา มนุษย์แสวงหาความรู้ภายนอกตัวเองมากมาย แต่ไม่เคยค้นลึกเข้าไปในตนเองและไม่เคยมีความรู้เลยว่า ตัวตนที่แท้จริงของเราเองเป็นอย่างไร มนุษย์เกิดมาเพื่อทำหน้าที่อะไร ความจริงภายในเป็นนามธรรมที่ค่อนข้างยาก แต่เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีความสงบนิ่งและเข้าใจชีวิตได้ลึกซึ้งขึ้น^๔

มนุษย์ต้องเห็นความจริงให้ได้ว่า เราควรทำอะไร ควรใช้ชีวิตอย่างไร โลกมนุษย์มีความเดือดร้อนมากเหลือเกิน เราควรใช้ชีวิตอย่างเป็นประโยชน์โดยไม่ต้องมีความเห็นแก่ตัว ถ้ามนุษย์เข้าถึงความจริงอันนี้ได้ มนุษย์ก็จะมีสุขมากขึ้น^๕

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมในข้อของการเป็นผู้แสวงหาสัจธรรม หรือ ความจริงของชีวิต ด้วยการฝึกฝนตนเอง บ่มเพาะตนเอง จนเกิดความเข้าใจในคุณค่าที่แท้จริงแห่งชีวิต และมีแนวทางในการใช้ชีวิตแบบมุ่งแสวงหาคุณค่าแท้จริงแห่งชีวิต โดยไม่หลงอยู่กับเปลือกนอก ด้วยความตระหนักว่า ชีวิตเป็นสิ่งที่มีความค่า เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์ควรทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมด้วยความไม่เห็นแก่ตัว

๑.๒) ความรักความเมตตา (Loving-Kindness)

ความรักความเมตตา เป็นคุณธรรมที่จะช่วยให้การพัฒนาคุณค่าด้านอื่นๆ ให้ประสบความสำเร็จ ความรักความเมตตา เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความกลมเกลียวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา เมื่อบุคคลมีความรักความเมตตา เขาก็จะไม่ทำร้ายใคร และทำให้เข้าถึงความเป็นจริงว่าทุกสรรพสิ่งล้วนเป็นสิ่งเดียวกัน ความรักที่เกิดจากผู้ปกครอง ครูอาจารย์ที่ปลูกฝังให้กับเด็ก จะเป็นแรงจูงใจให้มีอุปนิสัยประพฤติชอบ ไม่หลงทาง หลงผิดต่อสิ่งมอมเมา ไร้ประโยชน์ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และมีความรักและความเมตตาส่งต่อให้ผู้อื่นด้วย^๖

ดร.อาจง เป็นบุคคลที่มีความโดดเด่นในเรื่องการมีความรักและความเมตตา และให้ความสำคัญในการแสดงออกซึ่งความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพชีวิตทั้งหลาย

ความรักและความเมตตาเป็นสิ่งที่ทำลายความโกรธความเกลียด และเปลี่ยนศัตรูให้กลายเป็นเพื่อนของเราได้ เมื่อเรานำความรักและความเมตตาเข้ามาอยู่ในจิตใจของเรา ความโกรธ ความเกลียด ความอิจฉา การอยากทำลาย ความรู้สึกในเชิงลบก็จะลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป^๗

^๓ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, การพัฒนาศักยภาพอย่างสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันการศึกษาสัตยาไส, ม.ป.ป.), หน้า ๑๐๙.

^๔ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, คุณธรรมนำความรู้ฉบับปรับปรุงใหม่, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปริมาต์, ๒๕๕๓), หน้า ๔๐.

^๕ สัมภาษณ์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุดโรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^๖ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, การพัฒนาศักยภาพอย่างสมบูรณ์, หน้า ๑๑๐.

^๗ คุรยละเอียดใน ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ใครๆ ก็มีความสุขได้, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปริมาต์), หน้า ๙๓.

ในด้านการบริหารงานองค์กร ดร.อาจอง ประสบผลสำเร็จในการบริหารโรงเรียนสัตยาไส ให้เป็นโรงเรียนต้นแบบ ในการบ่มเพาะมนุษย์ให้เป็นคนที่มีคุณค่าความเป็นมนุษย์ ๕ ประการ ปรากฏว่ามีคนสนใจและมาเรียนรู้งานที่โรงเรียนสัตยาไสเป็นจำนวนมาก

ทางโรงเรียนได้อนุญาตให้ผู้ศึกษางาน ซึ่งมาจากต่างประเทศพักค้างและศึกษางานได้อย่างใกล้ชิด มีประเทศที่ต้องการนำแบบอย่างการศึกษาของสัตยาไส ไปปรับใช้กับโรงเรียนทั้งหมดในประเทศของตน คือ ประเทศภูฏาน และยังมีประเทศต่างๆทั่วโลกที่มีคณะบุคคลที่มีแนวคิดต้องการสร้างโรงเรียนแนวนี้ ซึ่ง ดร.อาจอง ได้ช่วยเหลือให้ก่อตั้งโรงเรียนแบบสัตยาไสไปแล้วใน ๓๕ ประเทศทั่วโลก โดย ดร.อาจอง มีแนวคิดว่า ประเทศไทยจะติดอยู่ประเทศเดียวไม่ได้ เมื่อเราได้ดีแล้ว เราต้องช่วยเหลือเกื้อกูลประเทศอื่นด้วย เนื่องจากเราอยู่ใกล้ชิดกัน มีความสัมพันธ์ต่อกัน ต้องช่วยกันให้มีสิ่งดีๆเกิดขึ้น เมื่อประเทศอื่นๆก็ เราก็มีความสุข ความกระตือรือร้นก็จะไม่เกิดขึ้น ทางโรงเรียนจึงให้การช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านที่ต้องการจัดการศึกษาแนวนี้ ให้เขาเข้าใจ และมีศักยภาพที่จะกระทำให้สำเร็จ^๘

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมด้านความรักความเมตตา และการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ซึ่งเห็นได้อย่างเด่นชัดตามแนวคิดของ ดร.อาจอง ดังที่ได้นำเสนอมาแล้ว ซึ่งความรักความเมตตาจัดเป็นอุปนิสัยที่ดีงามของมนุษย์ เป็นคุณธรรมสากลที่สังคมทุกประเทศต้องการ หากมนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยความรักและความเมตตา มนุษย์ย่อมมีความสุขอย่างยั่งยืน เพราะปัญหาต่างๆที่เกิดในโลกทุกวันนี้ ส่วนหนึ่งเกิดมาจากการที่มนุษย์ขาดความรัก ความเมตตา และความปรารถนาดีต่อกัน

๑.๓) ความสงบสุข (Peace)

ความสงบสุขทำให้บุคคลมีจิตใจเยือกเย็น และเป็นเครื่องป้องกันมิให้เกิดความโกรธ ความต้องการ ความอิจฉาริษยา ความยึดมั่นถือมั่น ความหยิ่งยโส และอารมณ์ในด้านลบต่างๆจากจิตสำนึกของเรา โดยใช้วิธีการสร้างความรักความเมตตาให้เกิดขึ้นในหัวใจของบุคคล เพราะความรักความเมตตาจะช่วยให้เกิดความสงบสุข ครูต้องสอนให้เด็กรู้วิธีการควบคุมตนเองและควบคุมจิตใจ ด้วยการทำสมาธิหรือนั่งสงบนิ่ง เพราะการทำสมาธิจะช่วยให้จิตใจสงบเยือกเย็นและความจำดีขึ้น สามารถดึงข้อมูลที่เรต้องการจากจิตใต้สำนึกของเราออกมาใช้ได้^๙

ดร.อาจอง เป็นบุคคลที่มีความสงบสุขในจิตใจ อันเป็นผลมาจากการฝึกสมาธิตั้งแต่วัยรุ่น และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มีผลให้เป็นผู้ที่มีจิตใจสงบสุข เยือกเย็น ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นปกติ

การฝึกสมาธิ จัดเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้จิตใจมีความสงบสุขอย่างสำคัญ จิตใจของบุคคลที่ยังไม่เคยฝึกฝนความมีสมาธิ จะเป็นจิตใจที่ไม่เป็นระเบียบ บุคคลนั้นจะมีความคิดหลากหลาย ไม่อาจหยุดความคิดของตนเองได้ ไม่อาจทำให้จิตใจมีความแน่วแน่เป็นหนึ่งเดียวได้ ความสงบสุขอันเกิดจากจิตใจที่มีสมาธิ นับเป็นสิ่งที่เปี่ยมประโยชน์ต่อบุคคลแต่ละคน ที่จะประกอบกิจการงานและดำเนินชีวิตไปในทางที่ดีงาม

^๘ สัมภาษณ์ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^๙ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, การพัฒนาศักยภาพอย่างสมบูรณ์, หน้า ๑๑๒.

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นบุคคลที่มีสมาธิดีมาก มีจิตใจเยือกเย็น สงบสุข เมื่อได้เข้าใจจะรู้สึกถึงพลังแห่งความสงบสุข และความสงบสุขที่มีในจิตใจนี้ ส่งผลให้ดร.อาจอง ทำงานอย่างมีศักยภาพในหลายๆด้าน ผู้วิจัยได้พบเห็นเด็กนักเรียนเล็กๆ ว่ามีความรักและความใกล้ชิดกับดร.อาจอง อย่างแท้จริง หลายคนเมื่อ ดร.อาจอง เดินผ่านไปบริเวณที่เด็กๆอยู่ เด็กจะวิ่งเข้ามา กอดด้วยใจจริง ทำให้ผู้วิจัยสัมผัสได้ในความสงบสุขที่ ดร.อาจอง มีและเด็กๆ สัมผัสได้ด้วย ความสงบสุขในจิตใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลประสบกับความสุข ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

๑.๔) ความประพฤติชอบ (Right Conduct)

ความประพฤติชอบเป็นความประพฤติที่ดีงาม อยู่ในกรอบของคุณธรรม จริยธรรมที่ดีจะช่วยพัฒนาด้านกายภาพของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตในแนวทางที่เหมาะสม ซึ่งกรอบกว้างๆ คือ การมีศีล ๕ และ ธรรม ๕ (เบญจศีลและเบญจธรรม) การนำพาให้มนุษย์มีความประพฤติดี และทำสิ่งที่ดีงาม รับใช้ช่วยเหลือผู้อื่น และทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ จะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตในอนาคตเป็นอย่างดี^{๑๐}

ผู้นำที่มีความประพฤติที่ดีงาม ย่อมจะเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้ตามได้อย่างแน่นอน ผู้นำที่มีความประพฤติชอบ ย่อมจะทำการสิ่งใดด้วยความไม่มียึดติด เป็นผู้ที่ไม่ยึดตามมโนคติ เชื่อถือ ไว้วางใจให้ได้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นบุคคลที่มีความประพฤติที่ดีงาม มีความประพฤติที่อยู่ในกรอบของจริยธรรมที่ดี ทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อองค์กร และสังคมประเทศชาติ เป็นบุคคลที่ใช้ชีวิตในการทำงานเพื่อสังคมมาเป็นระยะเวลายาวนาน และมีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ที่จะดำเนินตนเช่นนี้ต่อไป

๑.๕) การไม่เบียดเบียน (Non-Violence)

การไม่เบียดเบียน คือวิถีทางที่จะนำไปสู่สิ่งที่ปรารถนาโดยชอบธรรม เป็นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่างตนกับผู้อื่น รวมไปถึงสัตว์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความกลมเกลียวระหว่างสติปัญญา จิต กาย (Head, Heart and Hands) เกิดความคิด การพูดและการปฏิบัติตรงกัน โดยมีจิตสำนึกเป็นผู้ชี้แนะ ก่อให้เกิดคุณค่าแห่งความสมดุลในการพัฒนาทุกๆคุณค่าไปพร้อมๆกัน จึงจะส่งผลให้เกิดเกิดอุปนิสัยที่ดีงามอันเป็นปลายทางแห่งการศึกษา^{๑๑}

อหิงสา (การไม่เบียดเบียน) หมายถึงการหลีกเลี่ยงการทำร้ายผู้อื่น ทั้งทางความคิด คำพูด และการกระทำ^{๑๒}

ดร.อาจอง มีทัศนคติว่า มนุษย์ไม่ควรเบียดเบียนทำร้ายกัน การทำร้ายผู้อื่นมิได้หมายถึงการทำร้ายทางร่างกายแต่เพียงอย่างเดียว เราอาจจะทำร้าย หรือ ทำอันตรายให้แก่ผู้อื่นด้วยคำพูด หรือความคิดได้ คำพูดมีพลังมหาศาล เมื่อเราพูดกับบุคคลใดก็ตามในแง่ลบ คำพูดนั้นจะฝังอยู่ในจิตสำนึกของพวกเขา ถ้าหากเป็นเด็ก เมื่อเขาโตขึ้น เขาอาจจะลืมคำพูดเหล่านั้นไป แต่ภายใน

^{๑๐} ดูรายละเอียดใน ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, การพัฒนาศักยภาพอย่างสมบูรณ์, หน้า ๑๑๓-๑๑๔.

^{๑๑} ดูรายละเอียดใน ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, การพัฒนาศักยภาพอย่างสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันการศึกษาสันติสาส์น, ม.ป.ป.), หน้า ๑๑๕.

^{๑๒} ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, คุณธรรมนำความรู้ ฉบับปรับปรุงใหม่, หน้า ๔๖.

จิตสำนึกของเขานั้น คำพูดเหล่านั้นยังคงอยู่ไปตลอดชีวิต และมีอิทธิพลต่อผู้นั้นโดยที่ไม่รู้ตัว คำพูดเหล่านั้นก็จะถูกบันทึกลงในจิตสำนึกของผู้พูดด้วยเช่นเดียวกัน คำพูดจึงเป็นสิ่งที่ทำร้ายผู้อื่นได้ ความคิดก็เป็นสิ่งที่ทำร้ายคนอื่นได้เช่นเดียวกัน บุคคลจึงไม่ควรเบียดเบียนกันด้วยกาย วาจา หรือใจ การเบียดเบียนมิได้จำกัดแค่มนุษย์เท่านั้น แต่รวมไปถึง สัตว์ พืช และธรรมชาติอีกด้วย^{๑๓}

หากเราเข้าใจสัจธรรมที่ว่า เราเป็นหนึ่งเดียวกับทุกสิ่ง เราจะรู้ว่า การทำร้ายสิ่งใด ก็คือการทำร้ายตัวเราเอง การทำร้ายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกัน เพราะเมื่อเราฝ่าฝืนกฎของธรรมชาติ เรากำลังทำสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สูญเสียไป สุดท้ายมันจะส่งผลกลับมาสู่ตัวเรา^{๑๔}

หากมนุษย์ใส่ใจในกันและกัน และไม่เบียดเบียนกัน ก็จะทำให้สังคมมีบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันที่อบอุ่น เป็นมิตรต่อกันอย่างแท้จริง

คุณธรรมที่ก่อให้เกิดคุณค่าความเป็นมนุษย์ ๕ ประการคือ ความจริง ความรักความเมตตา ความสงบสุข ความประพฤติชอบ และ ความไม่เบียดเบียนนี้ เป็นคุณธรรมที่ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า ซึ่งคุณธรรมทุกประการนี้มีอยู่ใน ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ส่งผลให้ท่านเป็นผู้นำที่มีบารมี มีคุณความดี มีอิทธิพลให้ผู้ตาม หรือ ผู้ที่อยู่ร่วมด้วยเกิดความเคารพ เชื่อถือ ศรัทธา กล่าวได้ว่า ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรมอย่างเป็นธรรมชาติ เป็นปกติวิสัย และบุคคลที่ได้สัมผัสกับท่านแม้เพียงครั้งแรก ย่อมรู้สึกถึงคุณธรรมต่างๆเหล่านี้ในตัวของท่านได้

๒) การมีคุณสมบัติของผู้นำที่พึงประสงค์

ดร.อาจอง มีคุณสมบัติของผู้นำที่พึงประสงค์หลายๆด้านในตนเอง อันส่งผลให้ท่านเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอ ดังนี้

๒.๑) มีความรู้ ความสามารถ

ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีความรู้ในระดับอัจฉริยะ เป็นที่ยอมรับในวงการวิทยาศาสตร์ และนอกจากทางวิทยาศาสตร์แล้ว ดร.อาจอง มีความรู้ ความสามารถในการทำงาน และในด้านการพัฒนามนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่า ซึ่งดร.อาจองใช้วิธีการฝึกสมาธิ ในการจัดระเบียบจิตใจ และเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล

ความรู้ความสามารถของ ดร.อาจอง อันเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมคือ การเป็นนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามวิธีการสร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ ๕ ประการดังได้กล่าวแล้ว นอกจากนี้ ดร.อาจอง ยังมีความรู้ และความเชี่ยวชาญ ในด้านต่างๆอีกมากมาย อันเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต การทำงานและการบริหารองค์กร เช่นความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ ธรณีวิทยา สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ ดนตรี ภาษา ธุรกิจ การบริหาร การเมือง เศรษฐกิจ ฯลฯ ซึ่งท่านได้ใช้ความรู้และความสามารถที่มีนั้นทำประโยชน์ต่อตนเองและสังคมมาเป็นระยะเวลายาวนาน

^{๑๓} สัมภาษณ์ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุดโรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๑๔} ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, *คุณธรรมนำความรู้ ฉบับปรับปรุงใหม่*, หน้า ๔๘.

๒.๒) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ดร.อาจอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในด้านการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณค่าความเป็นมนุษย์ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เป็นอย่งยิ่ง หากผู้นำมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ย่อมจะมีการวางแผนพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้า ไม่หยุดนิ่ง นอกจากนี้ ดร.อาจอง ยังมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการจัดตั้งโครงการเพื่อทำสิ่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ให้แก่สังคมอีกมากมาย เช่นโครงการทางด้านสิ่งแวดล้อม และโครงการอนุรักษ์น้ำ

๒.๓) มีความกล้าหาญ ความเด็ดเดี่ยวและไม่กลัวอุปสรรค

ดร.อาจอง กล่าวว่า เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ เราต้องทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อส่วนรวมให้ได้ คนเราไม่ควรท้อเมื่อพบกับอุปสรรค อย่ากลัวต่ออุปสรรค ต้องมีจิตใจตั้งมั่น คิดพิจารณาหาวิธีการที่จะผ่านอุปสรรคไปได้

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีความกล้าหาญ เด็ดขาด และไม่กลัวอุปสรรค สิ่งที่ท่านกระทำแสดงออกถึงความมุ่งมั่น และยอมรับในผลที่เกิดขึ้น เมื่อท่านมีความชัดเจนว่า การพัฒนามนุษย์ให้มีความค่า ๕ ประการเป็นสิ่งที่ดี ท่านก็ลงมือกระทำตามความเชื่อ และมีความเด็ดเดี่ยวไม่ลังเล แม้ต้องพบกับอุปสรรคมากมาย เพราะเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้วการศึกษาแนวนี้เป็นการศึกษาแนวใหม่ ท่านก็ไม่ท้อแท้ จนกระทั่งมีผู้เข้าใจ และให้ความสนับสนุนในหลายๆด้าน

๒.๔) มีความซื่อสัตย์ สุจริต

ความซื่อสัตย์สุจริต ความจริงใจเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่เป็นผู้นำ ความซื่อสัตย์มีหลายประการ เช่น ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์ต่อมิตร ความซื่อสัตย์ต่อองค์กร ความซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ ดังมีพุทธภาษิตที่กล่าวว่า สจฺเจน กิตฺติ ปโปติ ซึ่งหมายถึง คนจะบรรลุถึงเกียรติได้เพราะความซื่อสัตย์

ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตน ต่อครอบครัว ต่อการทำงาน และมีความจริงใจต่ออุดมการณ์ที่ตั้งไว้อย่างแท้จริง หากบุคคลที่เป็นผู้นำขาดคุณธรรมข้อนี้ องค์กรนั้นย่อมจะขาดความน่าเชื่อถือ การขาดความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ไม่สามารถบังคับตนให้ทำในสิ่งที่ตั้งใจไว้ได้ ทำให้เป็นคนขาดระเบียบ ขาดความตั้งใจ ซึ่งจะกลายเป็นคนที่ทำอะไรไม่ประสบความสำเร็จ

๒.๕) มีความอดทน

ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีความอดทนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากงานพัฒนามนุษย์เป็นงานที่มีความยากลำบาก ซึ่งต้องใช้เวลาและความพยายามกระทำแบบค่อยเป็นค่อยไปผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีความอดทนสูง มีความอดทนทั้งทางด้านการทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งการเป็นผู้นำที่ดีต้องมีความอดทน ความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จ มีจิตใจเป็นนักต่อสู้ พินฝ่าปัญหาและอุปสรรค หากบุคคลที่เป็นผู้นำมีความอดทนน้อย ไม่อดทน ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ย่อมทำให้ความสำเร็จเกิดขึ้นได้ยากมาก

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นผู้ที่บริหารองค์กร ต้องเป็นคนหนักเอาเบาสู้ ร่วมต่อสู้ในสถานการณ์ที่คับขัน ไม่หลีกเลี่ยง แม้จะยากลำบากหรือบางครั้งเสี่ยงในหลายๆด้าน ก็ต้องอดทน ไม่หงุดหงิด ไม่บ่น ไม่แสดงความอ่อนแอออกมาภายนอก เพราะจะทำให้ขวัญและกำลังใจของผู้อื่นหมดไป การบริหารที่ดีของผู้นำยุคใหม่ ที่มีได้มุ่งเน้นเพียงผลประโยชน์แต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังนำความรักความเมตตามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการบริหารปกครอง ต้องมีความอดทนเป็นอย่างสูง เพราะผู้นำ

ต้องปกครองคนจำนวนมาก ที่มีอุปนิสัยแตกต่างกัน หากไม่มีความอดทน ย่อมไม่สามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จ และไม่สามารถครองใจผู้อยู่ใต้ปกครองได้

๒.๖) มีความสุขุม รอบคอบ

จากการวิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีความสุขุม รอบคอบ เมื่อทำการสิ่งใดจะมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน มีการวิเคราะห์ถึงผลดี ผลเสียอย่างรอบถ้วน ซึ่งหลักในการพิจารณาสิ่งต่างๆ ดร.อาจองจะใช้หลักที่ว่า สิ่งที่จะทำนี้มีประโยชน์ต่อตนหรือไม่ และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือไม่ หากเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นจึงสมควรกระทำ

๒.๗) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ที่บังคับบัญชาทุกคน ที่สำคัญคือเป็นผู้นำที่มีความเที่ยงธรรมหรือความไม่ลำเอียง เป็นสิ่งที่ทำให้ได้รับความเคารพนับถือด้วยความจริงใจ

จากการศึกษาพบว่า ดร.อาจอง เป็นผู้นำในการบริหารองค์กรที่มีความเที่ยงธรรม ให้ความเสมอภาคและให้เกียรติแก่ผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ติดตามศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของท่านมาเป็นเวลานาน ทั้งจากสื่อต่างๆ จากการอ่านหนังสือ และรายการทางโทรทัศน์ ตลอดจนได้เข้าใกล้และได้พูดคุยกับ ดร.อาจอง เอง ได้สัมภาษณ์บุคลากรที่ทำงานร่วมกับท่านและนักเรียนโรงเรียนสัตยาไส ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นผู้บริหารที่มีความเรียบง่าย และ ให้ความเป็นกันเอง และความเสมอภาคกับทุกคน เป็นคนที่พูดจริงทำจริง

ดร.อาจอง เป็นคนที่มีความเกรงใจคนอื่น และมักจะทำสิ่งใดๆด้วยตนเองเสมอ ท่านยังทำตนเป็นผู้นำที่ดีให้ผู้อื่นเห็นและทำตามเอง โดยที่ไม่ต้องบอกหรือ ดุด่าว่ากล่าวคนอื่น ซึ่งบุคลากรที่ให้สัมภาษณ์หลายท่านจะบอกแก่ผู้วิจัยว่า ไม่เคยเห็นท่านดุด่า หรือ ใช้ความรุนแรงกับใคร หากมีใครทำผิด ท่านจะให้โอกาสผู้นั้นสำนึกผิดและปรับปรุงแก้ไขด้วยตนเอง^{๑๕}

๒.๘) มีความจงรักภักดีต่อองค์กร

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อองค์กรเป็นอย่างยิ่ง ท่านได้สร้างองค์กร คือ โรงเรียนสัตยาไสขึ้นมาด้วยความตั้งใจจริงที่จะมีส่วนช่วยสังคมในการพัฒนามนุษย์ และท่านก็แสดงให้เห็นถึงความรักและความผูกพันกับองค์กร มีการเอาใจใส่ดูแลไม่ทอดทิ้ง ปัจจุบันท่านและภรรยาใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนสัตยาไส หากไม่ได้มีกิจธุระนอกสถานที่ ดร.อาจอง ตื่นนอนเช้า มิตรทุกวัน เพื่อที่จะร่วมอบรมเรื่องคุณค่าความเป็นมนุษย์แก่เด็กและครูทั้งหลาย โดยที่ท่านไม่แสดงอาการเบื่อหน่าย หรือ รังเกียจ ที่ต้องกระทำสิ่งซ้ำๆกันมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งทำให้ท่านได้รับความไว้วางใจและเป็นที่รักของทุกคนในองค์กร

๒.๙) มีความอ่อนโยน สงบเสถียร ไม่ถือตัว

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นบุคคลที่มีความอ่อนโยน สงบเสถียรและไม่ถือตัว ความอ่อนน้อมเป็นธรรมชาติของชีวิต ความอ่อนโยนเป็นสิ่งที่มิพลงมัดจิตใจคนได้เป็นอย่างดี

ดร.อาจอง เป็นบุคคลที่มีความสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน ทั้งๆที่เป็นบุคคลที่มีความสามารถหลายด้าน ทำประโยชน์หลายด้าน และได้รับความยกย่องนับถือจากบุคคลจำนวนมาก แต่ท่านมิได้วางตัวเหนือ หรือ ทำตนแข่งกระด้าง ตรงกันข้าม ท่านกลับมีจิตใจดีงาม อ่อนโยนต่อทุกคน ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ดร.อาจอง จะมองเพื่อนมนุษย์ด้วยสายตาแห่งความรักความเมตตา สิ่งใดที่ทำ

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางจันทิมา สิงห์แก้ว, เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินโรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

ประโยชน์เพื่อผู้อื่นได้ ท่านจะไม่เพิกเฉย ท่านจะเห็นคุณค่าของทุกๆชีวิต ทำให้ท่านมีพฤติกรรมที่นุ่มนวลไม่ก้าวร้าว และแสดงออกให้ประจักษ์ชัดในบุคลิกภาพของท่าน การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล การพูดจาปราศรัย การทำงาน ท่านจะให้เกียรติคนอื่นเสมอ

จากการวิจัยพบว่า ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา มีคุณสมบัติความเป็นผู้นำที่พึงประสงค์ ทั้ง ๙ ประการที่กล่าวนี้อย่างครบถ้วนในตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ ดร.อาจง เป็นผู้นำที่มีอิทธิพลในเชิงอุดมการณ์ต่อบุคคลอื่น

๓) การเป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจง ใช้ชีวิตในการทำงานเพื่อส่วนรวมมาตลอดตั้งแต่เรียนอยู่ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ที่ต่างประเทศ ซึ่งส่วนมากเป็นการเผยแพร่การฝึกสมาธิให้แก่ผู้อื่นได้รับรู้และนำไปปฏิบัติตามเพื่อการพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นในทุกๆด้าน ซึ่งได้รับผลตอบแทนจากบุคคลมากมาย ดร.จอร์จคิง ผู้เป็นอาจารย์ของ ดร.อาจง แนะนำดร.อาจงว่า มนุษย์ต้องทำงานเพื่อส่วนรวม หน้าที่สำคัญของมนุษย์คือการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเพื่อให้เกิดความสงบสุข ต้องเสียสละ และต้องทำงานอย่างหนัก ^{๑๖} ซึ่ง ดร.อาจง มีความประทับใจและจดจำคำแนะนำนี้มาตลอด

ในการก่อตั้งและการดำเนินงานโรงเรียนสัตยาไส ดร.อาจง ได้อุทิศตนในการทำงานเพื่อสังคมมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน หลักการที่ ดร.อาจง ใช้ในการทำงานคือ การทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม โดยไม่หวังอะไรตอบแทน เราต้องช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือหลักคือ ต้องเสียสละ ต้องช่วยเหลือผู้อื่น ต้องมีเมตตาธรรมจนกระทั่งนาทีสุดท้ายของชีวิต

ดร.อาจง เป็นบุคคลที่ไม่กลัวอุปสรรค การเสียสละหรือการให้ ไม่ใช่ลำบากแต่เป็นสิ่งที่ยินดีกระทำ และเมื่อทำแล้วไม่ควรยึดมั่นถือมั่นว่าสิ่งนี้เป็นผลงานของเรา ควรมีการปล่อยวาง อย่ายึดติดมากนัก เมื่อมีโอกาสดีที่ได้เกิดเป็นมนุษย์ ต้องช่วยมนุษย์ด้วยกัน คนที่เขาลำบากมีมากมาย และอาศัยอยู่บนโลกใบนี้ เมื่อบุคคลสามารถปฏิบัติตนจนสามารถยกระดับจิตใจตนให้สูงได้แล้ว ต้องช่วยคนอื่นด้วย ดร.อาจง ใช้หลักการว่า สิ่งที่เราทำนี้ดีสำหรับเราไหม และดีสำหรับทุกคนไหม ถ้าดีทั้งตัวเราและดีต่อคนอื่นจึงสมควรทำ บุคคลต้องใช้วิจารณญาณในการทำงานและการดำเนินชีวิตตลอดเวลา ^{๑๗}

ดร.อาจง เป็นผู้ทำงานแบบอุทิศตนจริงๆ เป็นตัวอย่างของผู้เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อความสุขส่วนรวมจริงๆ ดร.อาจง มุ่งสร้างคนให้เป็นคนที่มีคุณค่า และผลิตคนมีคุณค่าให้กับสังคมเป็นจำนวนมาก ดร.อาจง ผสมผสานธรรมะเข้ากับการทำงานได้อย่างกลมกลืน เป็นแบบอย่างของผู้มีศีลธรรมมั่นคง และเสียสละให้แก่สังคม ดร.อาจง เห็นว่าการเสียสละทำให้ชีวิตมีความสุข และ มีความสมบูรณ์ ซึ่งเป็นแบบอย่างอันดี และทำให้บุคคลที่อยู่ด้วยประพัตติตนตาม ^{๑๘}

^{๑๖} สานุพันธ์ ตันติศิริวัฒน์, อัจฉริยะบนทางสีขาว ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปริมาต์, ๒๕๕๔), หน้า ๗๔.

^{๑๗} สัมภาษณ์ ดร. อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุดโรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายสุภาพ ัญญะเจริญ, หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนสัตยาไส, นางอุบลัมภ์ เข็มมา, อาจารย์วิชาภาษาไทย โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีพรสวรรค์ มีบารมี มีความเสียสละ ไม่เคยแสดงความเห็นแก่ตัว ให้ได้เห็น งานทุกอย่างที่ทำล้วนมาจากความคิดที่จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นทั้งสิ้น

ดร.อาจอง เน้นให้เห็นความสำคัญของการทำงานหนัก เพราะการทำงานเรื่องการยกระดับจิตวิญญาณต้องใช้การทุ่มเทมาก ครูต้องเสียสละประพัตินเป็นแบบอย่างจึงจะถ่ายทอดจิตวิญญาณให้ลูกศิษย์ได้ แม้ครูจะเป็นเพียงมนุษย์เล็กๆ แต่ก็สามารถช่วยเหลือสังคมให้เกิดความสงบสุขได้ และเป็นการช่วยในระดับโลกได้ด้วย^{๑๙}

ได้เห็นแบบอย่างในการเสียสละและแบบอย่างในการทำงานอย่างจริงจัง และความไม่เห็นแก่ตัวของ ดร.อาจอง แล้วมีความประทับใจมาก และ ทำให้มีความสุขที่ได้ทำงานที่โรงเรียนสัตยาไส ท่านเลี้ยงบุคลากรเหมือนเป็นลูกจริงๆ ที่ประทับใจมากคือ การที่ ดร.อาจอง ทำงานเพื่อสังคมจริงๆ ท่านไม่ขอรับเงินเดือนเลย ทำให้ตนต้องพยายามมีจิตใจที่หัดในการเสียสละ และอุทิศตนตามไปด้วย^{๒๐}

จากการอุทิศตนทำประโยชน์เพื่อสังคมอย่างไม่เห็นแก่ตัว และทำต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีผลให้บุคลากรที่ร่วมทำงานด้วย เกิดความชื่นชม เคารพรัก และศรัทธา และยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตตน เห็นได้ว่า บุคลากรที่ทำงานกับ ดร.อาจอง ในโรงเรียนสัตยาไส ส่วนมากทำงานกันเป็นระยะเวลายาวนาน และมีความรู้สึกที่โรงเรียนสัตยาไสเป็นเสมือนบ้านอีกแห่งหนึ่งของตนอีกด้วย ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในแง่ของการมีบารมี หรือ มีอิทธิพลด้านอุดมการณ์ การอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมอย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งที่ท่านปฏิบัติทำให้ผู้ที่ทำงาน นักเรียน และผู้ที่อยู่ร่วมด้วย มีความเคารพ นับถือ ศรัทธา และต้องการที่จะปฏิบัติตาม

๓.๑.๒ การแสดงบทบาทของความเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์

การแสดงออกของผู้นำที่มีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ต่อผู้ตามมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่า ผู้นำคนนั้นมีอิทธิพลสามารถถูกใจผู้ตามได้มากน้อยเพียงใด ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมของการมีอิทธิพลในเชิงอุดมการณ์ ซึ่งมีการแสดงบทบาทต่อผู้ตามดังนี้

๑) มีการกระตุ้นเร้าให้เกิดการสร้างวิสัยทัศน์ของผู้ตามให้เหมือนกับผู้นำ

ผู้นำที่ดีต้องมีการกระตุ้นเร้าผู้ตามให้เกิดการสร้างวิสัยทัศน์ของตนให้เหมือนกับวิสัยทัศน์ของผู้นำ เพื่อที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมีเอกภาพ หากผู้นำไม่สามารถแสดงวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนให้แก่ผู้ตามได้เห็นภาพและเกิดความเข้าใจ หรือ ผู้นำไม่อาจนำเสนอวิสัยทัศน์ภาพอนาคตให้ผู้ตามได้เห็น ก็อาจเกิดปัญหาในการรวมจิตใจให้ทุกคนมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน

จากการศึกษาพบว่า ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่สร้างวิสัยทัศน์ได้ดีเยี่ยม ท่านกระตุ้นเร้าจิตสำนึกของผู้ตามเสมอว่า วิสัยทัศน์ขององค์กรคือ การสร้างคนดีเหนือสิ่งอื่นใด และวิสัยทัศน์ขององค์กรได้กลายเป็นวิสัยทัศน์ของชีวิตด้วย ทำให้ผู้วิจัยพบว่า บุคลากรในองค์กรมีความคิด มีวิสัยทัศน์ไปในทางเดียวกัน คือ การสร้างคนดีเหนือสิ่งใด และมีความมุ่งมั่นที่จะทำตนเป็นคนดีด้วย

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางสาวทัศนีย์ ทองสม, ที่ปรึกษาผู้อำนวยการ โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายปฐมพงษ์ รินเชื้อ, หัวหน้าฝ่ายอนุบาล โรงเรียนสัตยาไส , ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

ดร.อาจอน กระตุ้นให้บุคลากรมีความประพฤติดี มีการกระทำที่ดี โดยที่ ดร.อาจอน ไม่พูดสิ่งใดมาก แต่จะปฏิบัติให้ดู ทำให้ครูมีความเกรงใจ และเห็นว่าผู้นำยังลงมือกระทำด้วยตนเอง เราเป็นผู้น้อยจะอยู่เฉยไม่ได้ ต้องลงมือกระทำร่วมกัน เช่นการทำกิจกรรมต่างๆ แม้แต่การปลูกข้าวในนา เราต้องลงไปลุยโคลน เปรอะเปื้อน ดร.อาจอน ก็มีได้มีความรังเกียจ เป็นผู้นำทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับทุกคนทั้งครู เด็ก และผู้ปกครอง ทำให้ทุกคนมีความสุขในการทำงาน และซึมซับในการปฏิบัติตนของ ดร.อาจอน จากการที่เราได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมองค์กรเดียวกัน^{๒๑}

๒) มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้

อารมณ์ หมายถึง การแสดงออกของภาวะจิตใจที่ได้รับการกระทบ หรือ กระตุ้น ให้เกิด มีการแสดงออกต่อสิ่งที่มากระตุ้น อารมณ์สามารถจำแนกออกได้ ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๒.๑) อารมณ์สุข คือ อารมณ์ที่เกิดขึ้นจากความสบายใจ หรือ ได้รับความสมหวัง

๒.๒) อารมณ์ทุกข์ คือ อารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการได้รับความไม่สบายใจ หรือ ได้รับความไม่สมหวัง

ผลแห่งอารมณ์ ไม่ว่าจะอารมณ์สุข หรือ อารมณ์ทุกข์ จะทำให้ร่างกายเปลี่ยนแปลงไปจากปกติ และ จะมีการแสดงออกของพฤติกรรมและความรู้สึกตามอารมณ์ที่เกิดขึ้น^{๒๒}

ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง หากบุคคลไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ และ ปลดปล่อยให้ตัวเองแสดงอารมณ์ต่างๆออกมาจะทำให้มีผลต่อผู้ที่อยู่ร่วมด้วยเป็นอย่างยิ่ง ผู้นำควรมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เป็นอย่างดี ไม่เป็นทาสของอารมณ์ โดยเฉพาะอารมณ์ทุกข์ หรือ อารมณ์ร้าย ไม่ควรปล่อยให้อารมณ์ทำร้ายตนเองและผู้อื่น ผู้นำควรมีการแสดงออกด้วยการใช้เหตุผล ไม่ใช่อารมณ์เป็นใหญ่ ซึ่งหากบุคคลใช้อารมณ์รุนแรงเกินไป ก็อาจทำให้เกิดความกระทบกระทั่งทางอารมณ์ ทำให้เหตุการณ์หรือปัญหาต่างๆที่กำลังเผชิญอยู่กลับเลวร้ายลงไปอีก และเสียบรรยากาศในการอยู่ร่วมกัน

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอน เป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เป็นอย่างดี เหตุที่เป็นดังนี้ เป็นเพราะ ดร.อาจอน เป็นบุคคลที่ฝึกสติ สัมปชัญญะ อยู่เสมอ ซึ่งสติ สัมปชัญญะ จะทำให้บุคคลมีความระลึกรู้สึกตัว สามารถควบคุมการแสดงออกของตน และสามารถปรับเปลี่ยนจิตใจของตนเองได้

ดร.อาจอน เป็นคนที่มีจิตใจดี อารมณ์ดี ยิ้มแย้มเสมอ เมื่อเดินผ่านไปไหน เด็กๆจะเข้ามาทักทาย ดร.อาจอนก็จะมอบความรักให้แก่เด็กๆ เวลามีปัญหา ดร.อาจอน จะไม่ใช้อารมณ์ตัดสินปัญหา ไม่เคยเห็น ดร.อาจอน แสดงความโกรธ หรือ แสดงอารมณ์ใส่ใคร ดร.อาจอน จะพูดจาอย่างอ่อนโยน หากใครทำผิด ดร.อาจอน จะซักถาม และพูดให้เขาเข้าใจในความผิดพลาด และกระตุ้นเตือนให้เกิดสำนึก ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขด้วยตนเอง^{๒๓} ดร. อาจอน เป็นบุคคลที่ไม่ปล่อยตนเองให้เป็น

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางอุบลรัตน์ เข็มมา, อาจารย์ภาษาไทย โรงเรียนสัตยาไส , ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๒๒} เทพสงวน กิตติพันธ์.การควบคุมอารมณ์ (Emotional control). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา [http : //www.stou.ac.th/offices/rdec/udon/societies3_4.html](http://www.stou.ac.th/offices/rdec/udon/societies3_4.html) [๑๒ มีนาคม ๒๕๕๖].

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายสุภาพ ธัญญะเจริญ, หัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

ทาสของอารมณฺ์ ดร.อาจง แนะนำให้บุคคล ดูตัวอย่างบุคคลที่มีความสำคัญ เช่น ไอน์สไตน์ ผู้เป็นนักวิทยาศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ เขาจะบอกว่าพุทธศาสนา คือศาสนาของนักวิทยาศาสตร์ การเป็นนักวิทยาศาสตร์คือการรู้จักคิดวิเคราะห์ ใช้เหตุและผล ไม่เอาอารมณ์เป็นที่ตั้ง ต้องใช้วิจารณ์ญาณเสมอ การปล่อยให้ตนเองใช้อารมณ์เป็นสิ่งที่นำทางชีวิต เป็นการพาให้ตนเองกระทำสิ่งที่ผิดพลาดได้มาก และ อาจทำให้บุคคลสูญเสียเวลาที่จะพัฒนาตนด้วย^{๒๔}

ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยหลายๆประการที่ทำให้ ดร.อาจง มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีคือ การใช้หลักพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะหลักการของ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่ง ดร.อาจง ได้กล่าวไว้ว่า

ระบบการศึกษาที่พิเศษที่สุดคือ ศีล สมาธิ ปัญญา คือไตรสิกขา ศีลนั้นสำคัญเพราะ ศีลจะช่วยควบคุมจิตใจได้สำนึก และประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ศีลจะเข้าไปในจิตใจได้สำนึก ก่อนจะเป็นการตีความ ทำให้เราเปลี่ยนนิสัยของผู้เรียนให้ดีขึ้น และ ต้องยกระดับจิตใจด้วย พลังสมาธิ เมื่อเรายกระดับจิตใจให้สูงขึ้น มันจะเข้าไปถึงจิตเหนือสำนึก ซึ่งก็คือ พุทธะ หรือ ความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน จะเกิดขึ้น ถ้าบุคคลสามารถทำอย่างนี้ได้ การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือเป็นผู้ใหญ่ ย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี^{๒๕}

๓) การเผชิญวิกฤตการณ์ต่างๆด้วยความสุขุม

ผู้นำควรมีความรอบคอบ และมีสติเผชิญวิกฤตการณ์ต่างๆได้ด้วยความสุขุม เมื่อมีปัญหาหรือสถานการณ์อันไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น มีความผิดพลาด หรือ ความผิดพลาดในการทำงานเกิดขึ้น จะเป็นบทพิสูจน์สภาพจิตใจของผู้นำได้เป็นอย่างดี

ดร.อาจง เป็นคนที่ไม่กลัวอุปสรรค เมื่อเกิดปัญหาหนักๆเข้ามาในชีวิตหรือในการทำงาน ต้องตั้งสติให้ได้ และพิจารณาให้เห็นว่า เกิดสิ่งใด จะแก้ไขได้อย่างไร จิตใจต้องไม่หดหู่ เศร้า ซึม แม้จะมีเกิดขึ้นมาบ้างต้องรีบแก้ไข อย่าปล่อยให้ตนจมอยู่ในความทุกข์ ความเศร้าหมอง และถ้าเหตุการณ์นั้นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน ผู้นำต้องกล้าตัดสินใจ ไม่ควรคิดว่า ยากลำบาก ทำไม่ได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความท้อแท้ และอีกประการหนึ่ง บุคคลไม่ควรคิดหมกมุ่นอยู่กับตนเองมากเกินไป ให้คิดถึงผู้ที่ลำบากกว่า และกำลังรอความช่วยเหลือจากเราอยู่ จะเกิดพลังและกำลังใจที่จะทำต่อไป^{๒๖}

การกล้าหาญในการเผชิญวิกฤตการณ์ทำให้ผู้ตามมีความมั่นใจที่จะอุทิศตนในการทำงานให้กับองค์กร เพราะมีความรู้ว่า ตนอยู่กับผู้นำที่กล้าหาญ ให้การปกป้องคุ้มครอง และมีจิตใจที่มั่นคงกล้าเผชิญวิกฤตการณ์ ซึ่งหากบุคคลมีความกล้าเผชิญ ไม่หวาดกลัว ไม่ถอยหนีจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น วิกฤตการณ์ก็จะไม่เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตและในการทำงาน เพราะเขาย่อมจะหาวิถีทางที่จะฟันฝ่าวิกฤตการณ์หรืออุปสรรคนั้นให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

^{๒๔} สัมภาษณ์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๒๕} ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, *คุณธรรมนำความรู้ ฉบับปรับปรุงใหม่*, หน้า ๑๘๘.

^{๒๖} สัมภาษณ์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส , ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

๓.๒ พฤติกรรมด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational motivation)

หมายถึง การที่ผู้นำจะประพฤติในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตามโดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การให้ความหมายและท้าทายในเรื่องงานของผู้ตามผู้นำจะกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม (Team Spirit) ให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น

องค์ประกอบ ๒ ประการที่ทำให้ดร.อาจง มีพฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจคือ การมีคุณลักษณะของผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจ และการแสดงบทบาทผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามได้ประจักษ์

๓.๒.๑ การมีคุณลักษณะของผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจ

ดร.อาจง มีคุณลักษณะส่วนตน ที่ทำให้ผู้ตามเกิดแรงบันดาลใจที่จะปฏิบัติตาม และยังมีอิทธิพลในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ตาม และผู้ที่ได้รับจัก ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอคุณลักษณะส่วนตนของดร.อาจง ดังต่อไปนี้

๑) การปฏิบัติตามแนวทางที่ได้แนะนำแก่ผู้อื่น

การกระทำตนเหมือนดังที่ตนได้พูดหรือสอนคนอื่นมีความสำคัญมาก การสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและเด็กที่โรงเรียนสัตยาไส ต้องทำโดยการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เขา ดร.อาจงจะสอนสิ่งใดแก่ใคร ตัวดร.อาจงต้องทำให้ได้ก่อน และดร.อาจงบอกกับครูทุกคนว่า ครูจะสอนอะไรครูต้องปฏิบัติได้ก่อน ถ้าเราไม่ทำตามนั้นเราไม่ควรสอนสิ่งนั้นเพราะเด็กจะไม่ไว้วางใจเรา^{๒๗}

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจง มีภาวะผู้นำในการสร้างแรงบันดาลใจอย่างเปี่ยมล้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์บุคลากรที่ร่วมงานกับดร.อาจง หลากหลายท่าน จะมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ดร.อาจง เป็นผู้นำที่เป็นนักปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งการปฏิบัติตามอย่างที่ดีที่ตนสอนนั้น นับเป็นแรงบันดาลใจที่ยิ่งใหญ่ ที่ทำให้ผู้ตาม มีความศรัทธาและกระทำตาม และเนื่องจากทุกคนมีความรู้สึกว่าคุณอาจงกำลังทำสิ่งที่ดีงาม ตนกำลังทำหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ เป็นการสร้างสรรค์สิ่งสำคัญให้แก่สังคม ทุกคนจึงมีความพร้อมในการอุทิศตนรับใช้สังคมผ่านงานที่ท่านกระทำอยู่

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า บุคลากรในโรงเรียน โดยเฉพาะครูอาจารย์ จะทำหน้าที่รับผิดชอบมากเป็นพิเศษ ซึ่งครูต้องอยู่ดูแลใกล้ชิดเด็กนักเรียน ทั้งทำหน้าที่ให้การศึกษาในห้องเรียน นอกห้องเรียน และยังมีหน้าที่เปรียบเสมือนพ่อแม่ดูแลเด็กในบ้านด้วย ซึ่งงานทั้งหมดนี้เป็นงานที่ค่อนข้างหนัก เมื่อเทียบกับความรับผิดชอบในการทำงานสถานที่อื่นแต่คุณครูทุกท่านก็มีความเต็มใจที่จะปฏิบัติ

บุคลากรที่ทำงานในโรงเรียนสัตยาไส ทำงานด้วยความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ บางคนมีความรู้สึกที่โรงเรียนสัตยาไสเป็นองค์กรที่เปรียบเสมือนบ้านอีกแห่งของตนทีเดียว

รู้สึกตนว่าโชคดีมากที่ได้ทำงานและใช้ชีวิตที่โรงเรียนสัตยาไส ทุกวันนี้ทำงานด้วยความสุข ไม่รู้สึกว่ายากแค้น หรือ ยากแค้นชิงอะไรจากใคร มีความพอใจในชีวิต และมีความสุขที่ได้พาลูกสาวเข้าเรียนที่โรงเรียนสัตยาไส ได้รับการอบรมที่ดี ตนเองเห็นว่าลูกมีความกตัญญูขึ้น เขากราบแม่ทุกวัน ตนเองได้เห็นแบบอย่างการกระทำที่ดีจาก ดร.อาจงเป็นประจำ เห็นว่า

^{๒๗} สัมภาษณ์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

ดร.อาจอง พุดเช่นโร ก็ทำตามที่ตนพุดเช่นนั้น มิได้พุดอย่างหนึ่ง แต่ทำอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งสิ่งนี้ทำให้ตนมีความศรัทธาในตัว ดร.อาจอง มาก ดร.อาจอง เป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่ทำให้ผู้ทำงานมีความสุขในการทำงาน^{๒๘}

ผู้นำ หรือ ผู้บริหารที่ดี ย่อมมีความสามารถ ใช้การทำงานเพื่อเป็นหนทางในการยกระดับจิตใจ หรือ พัฒนาจิตใจของสมาชิกที่อยู่ร่วมกันในองค์กร

ตอนที่เข้ามาทำงาน ตนยังไม่เข้าใจอะไรมากนัก ยังไม่มีแรงบันดาลใจเลย ต่อมาเมื่อได้รับการปลูกฝัง และเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับอุดมคติเรื่องคุณค่าความเป็นมนุษย์ และเห็นการกระทำของดร.อาจองอย่างใกล้ชิด พบว่าท่านเป็นคนที่มีความเสียสละอย่างสูง ทำให้ความคิดของตนเริ่มเปลี่ยนไป เข้าใจการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่ามากขึ้น และชีวิตก็เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นด้วย ตนเองชอบที่โรงเรียนนี้ มีสังคมที่ดี รู้สึกอบอุ่น และปลอดภัย รู้สึกว่าจิตใจเปลี่ยนไป ดีขึ้น มีความสงบสุขขึ้น และได้นำแนวทางนี้ไปปรับใช้ในครอบครัวด้วย รู้สึกว่าครอบครัวมีความสุขขึ้น

ปัจจุบันนี้ ตนมีหลักที่ใช้ยึดเหนี่ยวในชีวิตมากขึ้นด้วย และเห็นประโยชน์ในการใช้ชีวิตตามแนวทางที่ ดร.อาจอง นำให้คณะได้กระทำ ซึ่งจากการเปรียบเทียบกับชีวิตข้างนอก เห็นว่ามีปัญหามากมายและสังคมเสื่อมไปเร็วมาก^{๒๙}

การกระทำของผู้นำ ย่อมมีผลในด้านปลูกฝังอุดมการณ์แก่ผู้ตามทั้งทางตรงและทางอ้อม การอยู่ใกล้ชิดกัน ย่อมเป็นวิถีทางที่จะถ่ายทอดคุณสมบัติ ตลอดจนพฤติกรรมที่ฝังามสู่กันได้ หากผู้นำดี ย่อมทำให้ผู้ตามที่อยู่ใกล้ชิด และเห็นแบบอย่าง เกิดการพัฒนาตัวตามไปด้วย

การที่ตนอยู่ทำงานที่โรงเรียนสัตยาไสได้นานถึง ๑๙ ปี เพราะว่า เจ้านายเป็นคนดีมาก ดร.อาจอง เป็นผู้ที่ใช้ชีวิตเรียบง่าย ประหยัด ไม่สุร่ยสุร่าย ดร.อาจอง ทำงานหนัก แต่ไม่ขอรับเงินเดือนจากโรงเรียน เป็นสิ่งที่ทำให้ตนเองเห็นว่าท่านเป็นคนเสียสละจริงๆ และ บางครั้ง ดร.อาจอง ได้รับเงินที่บุคคลบริจาคให้ใช้เป็นการส่วนตัวนับล้านบาทแต่ ดร.อาจอง ไม่เก็บไว้ใช้เอง โดยนำเงินบริจาคเข้าโรงเรียนหมด ทำให้ประทับใจมาก ท่านเป็นเหมือนพระที่ไม่ได้ห่มจีวร ตนรู้สึกศรัทธาที่ ดร.อาจอง บอกให้ทุกคนทำงานด้วยความเสียสละ และ ดร.อาจอง ก็ทำตัวเป็นตัวอย่างในการเสียสละ ให้เห็นเป็นรูปธรรมจริงๆ^{๓๐}

ดร.อาจอง เป็นนักวิทยาศาสตร์ที่มาสอดส่องด้านจิตวิญญาณ ซึ่งเห็นว่ามีน้อยคนที่จะทำตัวเช่นท่านได้ ท่านเป็นตัวอย่างที่ดี ไม่หลงทางชีวิต ไม่ทะเยอทะยาน ไม่เห็นแก่ตัว ทำให้ตนได้ซึมซับสิ่งดีๆ จากท่านไปเยอะมาก ท่านบอกอย่างไร ท่านก็ทำตามนั้นเป็นปกติของชีวิต เห็นได้ชัดว่าโรงเรียนนี้ ไม่ได้เน้นการทำแบบธุรกิจ แต่เป็นการทำเพื่อประโยชน์สังคม เข้ามาแล้วสบายใจ ไม่เครียด มีชีวิตที่เรียบง่าย สมถะ ตนเองก็เพิ่งจบการศึกษามา เคยฝึกงานที่นี่ตอนอยู่ปี ๔ พอจบแล้วได้ลองทำงานที่อื่นดูก่อน เห็นว่าชีวิตยุ่งยาก แ่่งชิงกันมาก เมื่อมาทำงานที่นี่เป็นสุขใจดี ได้แรงบันดาลใจจากการที่เห็น ดร. อาจองเสียสละ ทำงานไม่รับเงินเดือน และไม่เก็บค่าเล่าเรียนจากเด็ก ทำให้เห็นว่า ควรจะได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ในสังคมอย่างนี้^{๓๑}

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางอุบลรัตน์ เข้มมา, อาจารย์วิชาภาษาไทย โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นางชลธิชา จินดาเพิ่ม, เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางจันทิมา สิงห์แก้ว, หัวหน้าฝ่ายการเงิน โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายนาวิ ไชยแสง, อาจารย์วิชาภาษาอังกฤษ โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

ดร.อาจอน เป็นผู้นำที่ดี ท่านเป็นนักปฏิบัติด้วย ทุกอย่างที่ ดร.อาจอนสอน ดร.อาจอนจะทำได้ด้วยตนเองก่อนเสมอ ดร.อาจอนพยายามฝึกบุคคลที่อยู่ร่วมด้วยทั้งครูและนักเรียนให้เป็นผู้ นำที่เป็นแบบอย่างของสังคมได้ ผู้นำต้องมีจิตใจเข้มแข็งและกล้าหาญ และมีความเสียสละอย่างสูง สิ่งที่ ดร.อาจอนวางแนวทางให้องค์กรปฏิบัตินี้ จะนำไปสู่จุดของการมี ศิล สมาธิ และปัญญา เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งนำไปใช้ได้ทั้งในประเทศไทยและทั่วโลก^{๓๒}

การที่ผู้นำมีการประพฤติ ปฏิบัติตนเหมือนดังที่ท่านได้แนะนำ หรือ บอกกล่าวแก่บุคคลอื่น นับว่ามีอิทธิพลในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ตามเป็นอย่างมาก ยิ่ง เหมือนดังที่ ดร.อาจอน มีอิทธิพลในการสร้างแรงบันดาลใจ ให้กับผู้ร่วมงาน ที่อยู่ร่วมองค์กรเดียวกันทุกคน

๒) การเป็นนักสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอน ชุมสาย ณ อยุธยา เป็นนักสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ดร.อาจอน ได้นำเสนอแนวความคิดที่ดั่งงาม สู่บุคลากร ผู้ที่อยู่ร่วมด้วย ตลอดจนสังคมภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่ผู้อื่นเนื่องจาก ดร.อาจอน เป็นผู้ นำในด้านการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า และ สร้างทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนดีเหนือสิ่งอื่นใด ดร.อาจอนมีความจำเป็นต้องใช้การสื่อสารเป็นช่องทางสำคัญ ที่ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตนเองได้

ดร.อาจอน มีวิธีการสื่อสารอย่างเรียบง่าย มีวิธีการอธิบายที่ชัดเจน และมีวิธีการกระตุ้นเร้าจิตสำนึกของผู้ฟังเป็นอย่างดี และผู้ฟังมีความเต็มใจรับสาร เพราะปรารถนาในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข และมีคุณค่า

จากการวิจัยพบว่า เนื้อหาของสิ่งที่ ดร.อาจอน สื่อให้แก่ผู้ตามหรือสังคมภายนอกได้รับรู้มีมากมายหลายประการ ซึ่งผู้วิจัยจะขอเสนอสาระเกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจพอสังเขปดังนี้

๑) หนทางไปสู่ความสุข

ดร.อาจอน ได้นำเสนอหนทางไปสู่ความสุขด้วยการระงับความต้องการ หรือ ต้องการให้น้อยลง หากบุคคลรู้จักปล่อยวาง มีความโลภน้อยลงก็จะมีสุขได้ ดร.อาจอน มีแนวคิดให้บุคคลหัดปล่อยวางความเป็นตัวกู ของกู ตามหลักที่ท่านพุทธทาสได้สอนไว้

ฉันคือ ตัวกู ของกู ดังที่ท่านพุทธทาสได้พูดถึง เมื่อเรายึดมัน ถือมัน ก็จะเป็นการสร้างปัญหาให้กับตนเอง เวลามีคนมาว่าอะไรเรานิดหน่อย ตัวกูเกิดขึ้น มีความไม่พอใจ จริงๆแล้ว มันไม่มีใครที่จะทำให้เราโกรธได้ มันเป็นเพราะเรายึดมันใน ตัวฉัน มากเกินไป อีกประการหนึ่ง เราชอบเปรียบเทียบตัวเราเองกับคนอื่น เช่นคิดว่า ฉันเก่งกว่า ดีกว่า รวยกว่า สวยกว่า หล่อกว่า เกิดความลบหลู่คนอื่น และบางทีก็คิดในแง่ลบว่า ฉันไม่รวยเท่าเขา ฉันไม่เก่งเท่าเขา ฉันไม่มีความรู้เท่าเขา ฯลฯ จึงเกิดความหงุดหงิด ความอิจฉา ความไม่พอใจ เห็นได้ว่าการยึดมั่นในตัวตนแบบผิดๆ ทำให้มนุษย์หมดความสุข ความต้องการเป็นสิ่งที่ทำให้คนมีความทุกข์ทั้งปวง กิเลสตัณหาต้องการมันคอยกระตุ้นจิตใจ ให้ทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องการ เมื่อต้องการมาก ก็พบกับความผิดหวังมาก เมื่อต้องการน้อย ก็ผิดหวังน้อย หากไม่ต้องการสิ่งใด เราจะไม่ต้องพบกับความผิดหวัง แต่แน่นอนว่า

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางสาวทัศนีย์ ทองสม, ที่ปรึกษาผู้อำนวยการ โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

คนเรายังตัดความต้องการทั้งหมดออกไปไม่ได้ เราต้องมากำหนดขอบเขตของความต้องการให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม รู้จักพอใจในสิ่งที่มีอยู่ เมื่อเราพอใจ เราก็จะมีความสุข^{๓๓}

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจง เป็นคนที่มีความสุข สังเกตจากรอยยิ้มและการแสดงออกด้วยความจริงใจ ความเยือกเย็น และความเสียสละ สิ่งที่น่าประทับใจประการหนึ่งคือ แม้ท่านจะเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงมาก มีความสามารถหลายด้าน แต่ท่านเป็นคนที่อ่อนน้อมถ่อมตน และให้ความเมตตาต่อผู้อื่น แม้จะเพิ่งเริ่มรู้จักกันอย่างแท้จริง

มนุษย์ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับชีวิตอื่นๆ ที่อยู่ร่วมสังคม ชุมชนเดียวกัน หากต้องการมีความสุข เราจะต้องทำดังนี้ฝึกมองเห็นความดีงามของทุกคน มีเมตตากรุณาต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่มีชีวิต ฝึกฟังให้เป็น ไม่ใช้อารมณ์ในการฟัง เมื่อได้ฟังเรื่องราวที่ไม่ดี หรือ ได้รับกระทบสิ่งที่ไม่ดีให้พิจารณาให้เห็นว่า สิ่งที่เขาพูดนั้นเป็นจริงหรือไม่ ไม่ควรโกรธหรือโมโห เพราะเราจะไม่ได้เรียนรู้อะไรเลยฝึกเปลี่ยนตนเอง มนุษย์ต้องฝึกฝนที่จะมองด้านใน ไม่ควรมองไปข้างนอก การฝึกมองตนจะทำให้เกิดการเรียนรู้ และ พัฒนาจากด้านในของตน

เรามาดูตัวเราเองดีกว่า ดูจิตใจของเราดีกว่า หยุดที่จะไปดูคนอื่น ให้มองดูตนและเปลี่ยนแปลงที่ตน ถ้าเราต้องการให้โลกเป็นโลกที่ดีขึ้น ไม่ต้องไปเปลี่ยนแปลงคนอื่นให้เปลี่ยนที่เราเอง ถ้าเรามองโลกเปลี่ยนไป ไม่เป็นคนเจ้าทุกข์ ไม่ทำให้คนอื่นมีความทุกข์ เรายิ้มได้ เรามีความสุข ชีวิตของเราก็เปลี่ยนแปลงได้ เรารักคนอื่น ช่วยเหลือคนอื่น คนรอบตัวก็เริ่มเปลี่ยนไปในทางที่ดี^{๓๔}

ดร.อาจง สื่อสารให้บุคคลเกิดความเข้าใจ และแสวงหาความสุขจากภายในตนเองเป็นสำคัญ ไม่ควรมุ่งแสวงหาความสุขจากสิ่งภายนอกให้มากนัก เพราะความสุขเหล่านั้นมิใช่ความสุขที่ยั่งยืนเลย

๒) ความสำคัญของ พลังความคิด

ดร.อาจง ให้ความสำคัญกับ “พลังความคิด” มาก เพราะความคิดของมนุษย์แต่ละคนจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่ามนุษย์คนนั้นจะดำเนินชีวิตไปอย่างไร และต้องประสบกับสิ่งใดในอนาคต

เราต้องมีความคิดที่ดี พอเราคิดไม่ดี เราก็จะเพิ่มพลังที่ไม่ดี ทำให้คนรอบตัวเราคิดไม่ดีง่ายขึ้น ความคิดเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดถึงกันได้ ต้องมีความระมัดระวังในการคิด หากเราคิดแต่ในสิ่งที่ไม่ดี คิดในเรื่องความไม่ดีของคนอื่นมากๆ เราจะเป็นคนที่หมดความสุข ไม่มีความสุขสบายใจ และไม่น่าเข้าใกล้เลย^{๓๕}

พลังความคิดเป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่า บุคคลนั้นมีหลักการในการดำเนินชีวิต หรือ ในการทำงานอย่างไร ซึ่งความคิดที่มึนนั้น จะแปรเปลี่ยนเป็นคำพูด และ การกระทำ อันมีผลในการดำเนินชีวิตของบุคคลแต่ละคนอย่างแท้จริง และ มีผลต่อความสำเร็จในการไปสู่จุดหมายของบุคคลแต่ละคนด้วย

^{๓๓} สัมภาษณ์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๓๔} สัมภาษณ์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๓๕} สัมภาษณ์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

ความคิด เป็นสิ่งที่ผลักดันให้บุคคลเจริญขึ้น หรือ เสื่อมลง ความคิดเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลในทุกๆด้าน บุคคลย่อมเป็นไป ตามความคิดที่กำหนดไว้ในจิตใจ หากคิดดี ย่อมเป็นเครื่องนำทางให้บุคคลนั้น มีการกระทำที่ดี ที่ถูกต้อง เป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุขของตนเอง และ บุคคลที่อยู่ร่วมด้วย

๓) สมาธิมีประโยชน์ต่อชีวิต

สมาธิ คือ สภาพของจิตใจที่มีความตั้งมั่น เป็นจิตใจที่มีประสิทธิภาพ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของ สมาธิ ไว้ว่า สมาธิหมายถึง ความมีใจตั้งมั่น ความมั่นคงแห่งจิต การทำใจให้สงบแน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่าน การมีจิตกำหนดแน่วแน่อยู่ว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ^{๓๖}

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจง ให้ความสำคัญกับการฝึกสมาธิเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งตัวของ ดร.อาจงเอง เป็นบุคคลที่มีการฝึกตน และ เปลี่ยนแปลงตนเองได้สำเร็จ จากการฝึกสมาธิอย่างจริงจัง จนจิตใจมีการจัดระเบียบความคิดใหม่ มีสภาวะจิตใจที่สงบสุข จากการประจักษ์ในความมีประโยชน์เป็นอย่างมากของ สมาธิ ทำให้ ดร.อาจง สื่อสารประโยชน์ของสมาธิสู่สาธารณชน และ นำพาให้ผู้สนใจ ได้ฝึกฝนตนให้มีสมาธิด้วย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด และมีการดำเนินชีวิตในทิศทางที่ดีขึ้น ดร.อาจง กล่าวว่า

ผู้ที่ฝึกสมาธิอย่างถูกวิธี จะมีสมาธิในการทำงาน (Concentration) ดีกว่าผู้อื่นมาก และสามารถทำงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ คนคนนั้นจะสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆได้เร็วกว่าผู้อื่น เด็กที่ฝึกสมาธิจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน พวกเขาจะเรียนหนังสือหรือทำงานได้ดีขึ้น มีความมั่นใจในตนเอง และสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี ในขณะเดียวกัน พฤติกรรมทางลบ เช่น ความฉุนเฉียว ความเครียด ความวิตกกังวล ความกลัว ก็จะลดลงไปด้วย เด็กบางคนที่มีนิสัยก้าวร้าว หรือ ชอบเอาเปรียบผู้อื่น เมื่อได้รับการฝึกสมาธิ พฤติกรรมเหล่านี้ก็จะลดลงได้^{๓๗}

ถ้าเรานั่งสมาธิไปสักๆ จิตใต้สำนึกของเราจะเริ่มสูงขึ้น จนเริ่มแผ่ขยายครอบคลุมไปทุกชีวิต เราจะตระหนักว่า ทุกชีวิตต่างพึ่งพาอาศัยกัน และ ต่างเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ไม่ควรมีการแบ่งแยกระหว่าง เธอ กับ ฉัน ดังนั้น ถ้าเราทำร้ายผู้อื่น ก็เท่ากับว่า เราได้ทำร้ายตัวเองด้วยเช่นกัน เมื่อเรานั่งสมาธิ ร่างกายจะใช้ออกซิเจนน้อยลง ทำให้ร่างกายได้พักผ่อนลึกกว่าการนอนหลับ เมื่อเรานั่งสมาธิ เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเปร่า และต้องการนอนน้อยลง การเรียนรู้ที่จะฝึกสมาธิด้วยการควบคุมลมหายใจของตนเอง นับเป็นสิ่งที่มีความหมายมาก ถ้าเราหายใจลึกๆ ซ้ำๆ ตลอดวัน เราจะรู้สึกสงบ ใจเย็น และแข็งแรง^{๓๘}

จากทัศนคติของ ดร.อาจง ที่มีต่อการฝึกสมาธิ จะเห็นได้ว่า การฝึกสมาธิ อย่างถูกวิธี นั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต และ การทำงานอย่างเห็นได้ชัดแจ้ง ซึ่งสมาธิจะให้ผลต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และ การมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบด้าน ในทางที่ดีขึ้น ตลอดจน สมาธิยังช่วยให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีจิตใจที่แน่วแน่ มุ่งไปสู่เป้าหมายอย่างมั่นคง

^{๓๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๐๑.

^{๓๗} ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, **คุณธรรมนำความรู้ ฉบับปรับปรุงใหม่**, หน้า ๑๑๑-๑๑๓.

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๔.

จากการสื่อสารสาระสำคัญ ๓ ประการของ ดร.อาจอน คือ หนทางสู่ความสุข พลังของความคิด และการฝึกสมาธิมีประโยชน์ ดังได้พรรณนามานี้ เป็นผลให้คนที่ได้รับฟังเกิดความเข้าใจ และเป็นปัจจัยที่นำมาซึ่งการให้ความร่วมมือในการเผยแพร่แนวคิดเช่นนี้ นำไปสู่สิ่งดีๆ หลายประการ เช่น การเข้าร่วมทำงานในองค์กรของ ดร.อาจอน การให้ความไว้วางใจ นำบุตรหลานเข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนสัตยาไส และการปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาตนตามแนวทางที่ดร.อาจอนได้นำเสนอไว้

สรุป พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการสร้างแรงบันดาลใจของ ดร.อาจอน แสดงออกโดยผ่านทางการประพฤติปฏิบัติตามที่ตนได้สอนหรือแนะนำแก่ผู้อื่น และการเป็นนักสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนสื่อสารสิ่งที่มีสาระประโยชน์สู่สังคม ซึ่งทำให้ผู้ตาม หรือ ผู้ที่ได้รับรู้สาระต่างๆ ที่สื่อออกมา เกิดความประทับใจ ความพึงพอใจ และปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจ

๓.๒.๒ การแสดงบทบาทด้านการเป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ตาม

ดร.อาจอนเป็นผู้นำที่มีการแสดงออกที่ทำให้ผู้ตามเกิดแรงบันดาลใจที่จะกระทำตามอย่างแท้จริง ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอการแสดงออกของดร.อาจอน ที่ทำให้ผู้ตามเกิดแรงบันดาลใจดังนี้

๑) การให้ความเข้าใจและความเชื่อมั่นในตัวผู้ตามอย่างแท้จริง

ผู้นำที่ดีย่อมให้คุณค่า และ ความสำคัญแก่ผู้ตาม รวมทั้งมีความมั่นใจว่า เขามีศักยภาพที่จะร่วมพัฒนาองค์กรไปในทิศทางที่ดีได้ ในการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ดร.อาจอนทราบว่ามนุษย์ทุกคนมีธรรมชาติของการต้องการความรัก ความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ และความเอาใจใส่ ต้องการขวัญและกำลังใจที่ดี ซึ่งดร.อาจอนได้มอบสิ่งนี้ให้แก่ผู้ร่วมงานด้วย มีการให้อิสระในการทำงาน ให้อิสระในความคิด และเมื่อมีสิ่งใดผิดพลาด ท่านจะไม่ดุว่ากล่าวให้เสียกำลังใจแต่จะให้อีกโอกาสที่จะแก้ไขปรับปรุง

ดร.อาจอน แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในเพื่อนมนุษย์ ว่าหากมีความตั้งใจจริง มนุษย์ทุกคนย่อมสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้ ซึ่งท่านได้ถ่ายทอดแนวคิดนี้ไปสู่ผู้ร่วมงานทุกคน ทำให้ผู้ร่วมงานมีความมั่นใจในแนวทางที่ตนกำลังเดิน และเป้าหมายที่ตนกำลังไปสู่ ดังได้กล่าวแล้วว่า การที่จะอบรมเด็กให้เป็นคนดีได้นั้น คุณครูที่ทำหน้าที่ต้องเป็นคนดีและเป็นตัวอย่างเสียก่อน และ ดร. อาจอนก็กระทำตนเป็นแบบอย่างของผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา มีความคิดที่ดีงาม มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้มีการแสดงออกและถ่ายทอดออกไปสู่ผู้ร่วมงาน และนักเรียนที่ได้รับการอบรมตลอดเวลา เป็นผลให้ สามารถสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ตามอย่างได้ผล

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ดร.อาจอน สามารถสร้างแรงบันดาลใจอย่างยิ่งให้แก่บุคคลที่อยู่ด้วย เพราะดร.อาจอน เป็นผู้นำเสนอความจริงของชีวิต ชี้ให้เห็นว่า ชีวิตที่ดีควรจะเป็นเช่นไร และได้แนะนำความจริงอันนี้ เผยแพร่ให้ผู้อื่นรับทราบ ด้วยความจริงใจ และความปรารถนาดี ต้องการให้ผู้อื่นได้ใช้ชีวิตที่เป็นสุข ซึ่งความสุขเป็นสิ่งที่ใครก็ไม่อาจปฏิเสธ ทำให้มีผู้มองเห็นและปรารถนาจะมีความสุขเช่นนี้บ้าง จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะเป็นคนดี และทำตามแนวทางที่ผู้นำได้วางไว้ สังเกตจากการพูดคุยกับบุคลากรในองค์กรพบว่า แรงบันดาลใจส่วนใหญ่ในการทำงานมาจากความเคารพ และศรัทธาในการดำเนินชีวิต และวิธีคิดวิธีปฏิบัติด้วยความรักความเมตตาของ ดร.อาจอน ทั้งสิ้น

กล่าวได้ว่าผู้ที่มีรากฐานจิตใจที่ดี ย่อมช่วยให้แต่ละคนมีขวัญและกำลังใจสูงสุด จึงมีส่วนสำคัญในการเร้าใจให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ หากความสัมพันธ์ทางจิตใจมีเหตุ มีผล สอดคล้องกันกับระบบการอยู่และการปฏิบัติงานร่วมกัน ทั้งด้านส่วนตัว และด้านการงาน ตลอดจนด้านสังคม ย่อมช่วยให้ นำผลงานไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมาย หากมีผลขัดแย้งกัน ย่อมทำให้เกิดภาวะสับสนและ เป็นปัญหา ส่งผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงทั้งของชีวิตแต่ละคนและประโยชน์สุขในการทำงาน เพื่อสังคมร่วมกัน

ดร.อาจอง เป็นนักวิทยาศาสตร์แต่หันกลับมาทางพื้นฐานเดิมของชีวิต ไม่ให้มีชีวิตที่หลงทาง เมื่อตนได้มาทำงานร่วมด้วยทำให้ ได้เรียนรู้ได้มากขึ้น การทำงานที่โรงเรียนสัตยาไสมีเป้าหมายชัดเจน เป็นการทำงานด้วยความเสียสละมิได้ทำในเชิงธุรกิจที่หวังผลกำไรมากมาย ตนเองเคยทำงานในบริษัทอื่นมาก่อน เห็นได้ชัดเจนว่า ที่โรงเรียนสัตยาไส ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่คือตัวเด็กจากการที่ตนเองต้องการพัฒนาชีวิต และต้องการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า จึงเลือกที่จะทำงานกับดร.อาจอง เพราะมีความศรัทธาในอุดมคติของท่าน ^{๓๙}

การมีความเข้าใจและความเชื่อมั่นในผู้ที่ร่วมทำงานอยู่ด้วย เป็นสิ่งที่ทำให้ ดร.อาจองสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคลที่อยู่ร่วมด้วยอย่างแท้จริง

๒) การกระตุ้นจิตวิญญาณของทีมงานให้มีชีวิตชีวา

ความมีชีวิตชีวา แสดงออกถึงความตื่นตัว ความพร้อมในการทำงาน ความพร้อมในการพัฒนาสร้างสรรค์ ความมีชีวิตชีวาเป็นเสน่ห์ที่สำคัญของมนุษย์ประการหนึ่งทีเดียว

ดร.อาจอง เป็นผู้ที่มีความคิดที่ดี เป็นบุคคลที่มีความสุข มีชีวิตชีวา มีน้ำใจและมีการแสดงออกให้เห็นถึงความมีเมตตากรุณา ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นผลดีในการกระตุ้นจิตวิญญาณของทีมงานให้มีชีวิตชีวาเสมอ

ดร.อาจอง เป็นคนที่มีความจริงใจ มีความเรียบง่าย จะมุ่งเน้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในหมู่ทีมงาน ทุกวัน หากดร.อาจองอยู่ในโรงเรียน ไม่ได้เดินทางไปไหน ดร.อาจอง จะเป็นคนนำนักเรียนสวดมนต์ นั่งสมาธิ ร้องเพลง และเล่นนิทานคุณธรรมให้ฟังทุกเช้า ครูทุกคนจะมีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง เข้าร่วมกิจกรรมกันทุกเช้า ซึ่งเราเรียกว่า กิจกรรมคุณค่าความเป็นมนุษย์ ดร.อาจองจะไม่แสดงออกถึงความเบื่อหน่ายในการกระทำซ้ำๆให้เห็นเลย ทำให้ครูต้องมีความตื่นตัวตามไปด้วย ^{๔๐}

เมื่อผู้ทำงาน มีความตื่นตัว มีชีวิตชีวา กระฉับกระเฉงย่อมทำให้เกิดบรรยากาศในการทำงานที่อบอุ่น มีพลัง มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน หากผู้นำท่านใดมีความสามารถกระตุ้นจิตวิญญาณของผู้ทำงาน ให้เข้าใจเป้าหมายตรงกัน วิสัยทัศน์ตรงกัน มุ่งมั่นในการทำงานเพื่อก้าวไปข้างหน้าพร้อมๆกัน ย่อมทำให้ทีมงานประสบผลสำเร็จในการทำงานอย่างแน่นอน

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายนาวิ ไชยแสง, อาจารย์ภาษาอังกฤษ โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางอุบลมณี เข้มมา, อาจารย์ภาษาไทย โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

๓) การให้อิสระในการทำงาน

ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่เป็นประชาธิปไตย เป็นผู้นำที่ให้อิสระในการทำงาน ให้อิสรภาพในทางความคิด ส่งเสริมให้มีการระดมสมองในการทำงาน และมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ตามเสมอ

การรับฟังกันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก หากผู้นำไม่รับฟังผู้ตาม จะไม่รู้เลยว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้น และจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันการณ์^{๔๑}

ผู้ทำงานได้รับอิสระในการทำงาน และ ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ไม่เกิดการหยุดชะงัก ซึ่งทำให้พัฒนาการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

ทำงานอยู่ในโรงเรียนสัตยาไสด้วยความสบายใจเพราะได้รับอิสระในการทำงาน ดร. อาจอง ให้อิสระในการคิดสร้างสรรค์ ไม่จำกัดความคิด กระตุ้นให้รู้สึกว่าตัวเรามีคุณค่า มีความสามารถ และรับผิดชอบงานที่สำคัญได้ หากทำงานแล้ว ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง หรือ ถูกกักกัน อิสรภาพทางความคิด ย่อมทำให้เกิดความอดัดใจ^{๔๒}

ดร.อาจอง เป็นผู้ที่ให้อิสระในการทำงานมาก โดยจะวางแนวทางกว้างๆไว้ให้ และให้ผู้ทำงานคิดค้นวิธีการที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยตนเอง หากมีปัญหาสิ่งใด สามารถเข้าพบและปรึกษาได้ตลอดเวลา^{๔๓}

การให้อิสระทางความคิดและการทำงาน เป็นสิ่งที่น่าปรารถนาในการทำงานและการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตาม ความมีอิสระนั้นควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่เบียดเบียนผู้อื่นด้วย

๓.๓ พฤติกรรมด้านการกระตุ้นสติปัญญา (Intellectual Stimulation)

การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต้องมีการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมข้อหนึ่งนั่นคือการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานด้วยเกิดการพัฒนาทางความคิด การใช้สติปัญญาในการทำงาน และในการดำเนินชีวิต หากมนุษย์ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตเป็น มีแบบแผน มีระเบียบ มีเป้าหมายในการใช้ชีวิต เขาย่อมมีสติปัญญาในการทำงานด้วยเช่นกัน ทำงานอย่างรู้คุณค่า มีใช้ทำงานให้ผ่านพ้นไปตามหน้าที่เท่านั้น

๓.๓.๑ การมีคุณลักษณะส่วนตนของผู้นำในด้านการกระตุ้นสติปัญญา

ดร.อาจอง มีคุณลักษณะส่วนตนของผู้นำที่มีการกระตุ้นทางสติปัญญา ในทุกๆสิ่งทั้ง ดร.อาจอง ได้กระทำ จะฝากสิ่งดีๆ กระตุ้นให้ผู้พบเห็น ได้พินิจ พิจารณา เห็นในคุณค่า และเกิดความคิดที่จะทำตามอย่าง คุณลักษณะส่วนตนของ ดร.อาจอง ที่ทำให้เป็นผู้นำในด้านการกระตุ้นสติปัญญา มีดังนี้

๑) มีการดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา

จากการศึกษา วิธีการดำเนินชีวิตของ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นผู้มีสติปัญญาดี และ ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตทุกๆแง่มุม สติปัญญาเป็นสิ่งที่

^{๔๑} สัมภาษณ์ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายนาวิ ไชยแสง, อาจารย์ภาษาอังกฤษ โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายสุภาพ ธัญญะเจริญ, หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

มีความสำคัญมาก และเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงการเป็นผู้ได้รับการศึกษาที่ดี และ สติปัญญาจักมีคุณค่ายิ่ง ถ้าบุคคลสามารถนำสติปัญญามาใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองได้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของผู้ที่มีการศึกษาดี คือ เป็นผู้ดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา ถ้าใครไม่ดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา แสดงว่า บุคคลนั้นยังไม่มี การศึกษา การดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา ต้องเริ่มฝึกกันตั้งแต่ในชีวิตประจำวัน เช่น การกิน การนอน การเล่น ถ้ามนุษย์รู้จักบริโภคปัจจัย ๔ ด้วยปัญญา การศึกษาก็เริ่มต้นขึ้น จะเป็นผู้เลือกเสพสิ่งที่สมควร ไม่ว่าจะเป็นอาหารที่นำไปบำรุงเลี้ยงร่างกาย หรือ การเสพบริโภคเทคโนโลยีต่างๆ จะมีความตระหนักรู้ว่า กินเพื่อบำรุงร่างกายให้เจริญเติบโต กินเพื่อให้สุขภาพแข็งแรง กินเพื่อคุณภาพชีวิต และการใช้ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ จะใช้ด้วยปัญญา มองสิ่งของ เทคโนโลยี เงินทอง และ มองเศรษฐกิจว่า เป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนชีวิตที่ดีงาม

มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาและพึ่งพาตนเองได้ด้วย ความรู้คิด หลักของการพึ่งพาตน จะเกิดขึ้นได้ เมื่อ คนรู้จักคิด หรือ คิดเป็น เมื่อคิดเป็นก็จะทำให้รู้จักการพึ่งตนเอง จะทำให้ทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้ ความเข้าใจ และรู้จักแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง สามารถรับผิดชอบตนเองได้ บุคคลที่มี สติปัญญาต้องรู้จักพิจารณาข้อเท็จจริง และคิดหาเหตุผล รู้จักใช้วิจารณ์ญาณ ไม่เอาแต่ตามอารมณ์ แค่อุจใจ หรือ ชอบใจ ไม่ชอบใจเท่านั้น ^{๔๔}

ดร.อาจอง มีการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ และมีปัญญา ด้วยความเข้าใจในชีวิตเป็นอย่างดี ทำให้เป็นผู้ที่ไม่ปล่อยให้ความหลง หรือ สิ่งที่ไม่ดีงามเข้ามาครอบงำชีวิตจนทำให้เสียสมดุลในการใช้ ชีวิต ดร.อาจอง มีการคิด วิเคราะห์สิ่งต่างๆที่ผ่านเข้ามาในชีวิต และพิจารณาเลือกสรรสิ่งที่ควรทำ และสิ่งที่ไม่สมควรกระทำด้วยตนเองอยู่เสมอจนเป็นปกติวิสัย และ กระตุ้นให้บุคคลที่อยู่ร่วมด้วย ให้ รู้จักใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตด้วยเช่นเดียวกัน

ความคิดของมนุษย์มีผลต่อสุขภาพของมนุษย์แต่ละคน ความคิดแต่ละความคิดจะฝังลงไปในจิตสำนึกของบุคคลนั้นๆ และส่งผลให้เกิดสภาพต่างๆในชีวิตของคนแต่ละคน การศึกษาที่ ถูกต้องคือการศึกษที่ทำให้บุคคลมีความเข้าใจในตนเอง รู้จักตนเอง สามารถค้นพบความสุขในชีวิต ของตนเองได้ เพราะคนเรานั้น หากชีวิตไร้ความสุข หรือ มีแต่ความเครียด ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ ตนเอง หรือ ให้แก่สังคมไม่ได้เลย เราจึงควรมีความพิถีพิถันในเรื่องของความคิด ใช้สติปัญญาในทางที่ เหมาะสม คิดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ หากความคิดได้นำพาความทุกข์ หรือ ความไม่ดีมาสู่ชีวิต เราควร รับผิดชอบความคิดเช่นนั้นเสีย ^{๔๕}

กล่าวได้ว่า ดร.อาจอง เป็นผู้ที่มีการศึกษาทั้งทางด้านวิชาการ และ การศึกษาในด้านการ พัฒนาจิตใจของตนเอง ตลอดยังเป็นผู้ดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา มีการพิจารณาแยแยะ สิ่งที่เหมาะสม กระทำ และ สิ่งที่ไม่สมควรกระทำอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้ ดร.อาจอง เป็นบุคคลที่มีการดำเนินชีวิต ในทางที่เหมาะสม เป็นการดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญาอย่างแท้จริง

^{๔๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **คนไทย หลงทางหรือไร**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

๒) มีการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์

ดร.อาจอง เป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีวิธีการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ และมีวิธีการแก้ปัญหาย่างเป็นวิทยาศาสตร์ เนื่องจาก ดร.อาจอง เป็นนักวิทยาศาสตร์ และนำหลักการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงานด้วย จึงทำให้ดร.อาจองมีการตระหนักถึงปัญหา มีการวิเคราะห์ และมีการแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ วิธีการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ เป็นการแก้ปัญหา โดยมีวิธีการดังนี้

๒.๑) ใช้ความสังเกตอย่างพิถีพิถัน คือ ให้มีความตื่นตัว ตาหูฟัง เพื่อให้เห็นปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น และมองเห็นวิธีการแก้ปัญหาที่อาจเป็นไปได้

๒.๒) ค้นหาความจริงโดยการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น ทำการศึกษา ทดลอง หรือ การทำวิธีใดๆที่เหมาะสม

๒.๓) ค้นหาปัญหาเพื่อดูว่า ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร สาเหตุของการเกิดคืออะไร

๒.๔) ค้นหาแนวทางแก้ปัญหา โดย คิดค้นแนวทางแก้ปัญหาหลายๆวิธี ที่อาจใช้ได้ แต่อย่าเพิ่งด่วนสรุปว่า วิธีนั้นเป็นวิธีการที่ดีที่สุด แต่ทำการประเมิน ปรับปรุงแนวคิดนั้นให้ดีขึ้น

๒.๕) ค้นหาแนวคิดในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม โดยการกำหนดเกณฑ์ในการเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งที่คิดไว้ เช่น เลือกวิธีที่เร็ว ราคาถูก และ ดีเพียงพอกับความต้องการ^{๔๖}

ผู้วิจัยพบว่า การแก้ไขปัญหแบบสร้างสรรค์ของ ดร.อาจอง นั้น กระทำโดย การฝึกหัดตนเองให้มองทุกอย่างด้วยการไม่ยึดติดอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกินไป และการแก้ไขปัญหอย่งสร้างสรรค์ จำเป็นต้องมีการฝึกฝนตนเองผ่านประสบการณ์ชีวิตหลายๆด้าน และ มีการหล่อหลอมตนเองด้วยแนวคิดในทางพระพุทธศาสนา ซึ่ง ดร.อาจอง ได้กล่าวไว้ว่า

ปัญหาความทุกข์ยากใดๆที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในปัจจุบัน และ ในอนาคต ก็คือบทเรียนที่เข้ามากระตุ้นให้มนุษย์รู้จักการแก้ปัญหา รู้จักทางออกที่ทำให้พ้นทุกข์ และ สร้างความสุขให้กับตนเอง ปัญหาทุกอย่างล้วนเกิดขึ้นมา เพื่อให้เราได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง อุปสรรคทั้งหลายเกิดขึ้น เพื่อสอนให้เรารู้จักคิด พาดตัวเองก้าวข้ามอุปสรรคเหล่านั้นไปให้ได้ บทเรียนจากความลำบากยากแค้น จะทำให้มนุษย์รู้ว่า พอแล้ว ไม่เอาอีกแล้ว และทำให้มนุษย์เริ่มเปลี่ยนตนเป็นคนดี ให้ความช่วยเหลือ รักใคร่สามัคคีกัน เพื่อจะได้หลีกเลี่ยงจากความทุกข์^{๔๗}

ดร.อาจอง มีการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการแบบสร้างสรรค์ ทำให้สามารถพบทางออกของปัญหา และ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีก ดังเช่น ในกรณีการพัฒนาบุคคล ดร.อาจอง ใช้วิธีการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณค่า ๕ ประการ ซึ่งเป็นการพัฒนาอุปนิสัย ซึ่งเป็นคุณธรรมภายในจิตใจ เป็นวิธีการสร้างสรรค์ คือ หากทำสำเร็จย่อมเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทำให้บุคคลที่ได้รับการพัฒนานั้นเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง

^{๔๖} วรภัทร์ ภูเจริญ, เครื่องมือการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ภัคธรรมจำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๔๖.

^{๔๗} ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, คุณธรรมนำความรู้, หน้า ๑๓๖.

๓) มีความจำดี

ความจำ หมายถึง ความสามารถในการแสดงให้รู้ได้ว่า ได้ประสบ หรือ ได้จดจำสิ่งใดมาบ้าง เป็นการที่จิตใจ และ สมอง เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่ได้พบเห็น ได้รู้จัก และยังระลึกได้ ไม่ว่าเวลาผ่านไปเร็วหรือช้า และสามารถดึงข้อมูลนั้นๆออกมาใช้ได้ เมื่อต้องการ^{๔๘}

ความจำ เป็นการนำบางส่วนของ การตอบสนองที่เกิดจากการเรียนรู้ มาแสดงให้เห็นปรากฏในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมีสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน ๓ ประการคือ การเรียนรู้ การจำ และการลืม

กล่าวได้ว่า บุคคลที่มีความจำดี ย่อมมาจาก มีคุณภาพของสมองที่ดี พื้นฐานของความฉลาดมาจากสมองที่ดี ที่กำเนิดติดตัวมาจากธรรมชาติ และ อีกประการหนึ่งคือ การศึกษา และการพัฒนาตนเองย่อมทำให้สมองมีการพัฒนาและแสดงศักยภาพของตนออกมาได้

ดร.อาจอง เป็นคนที่มีการเรียนรู้ที่ดี และมีความจำดี อันเป็นผลมาจากการฝึกสมาธิอย่างต่อเนื่อง มาเป็นระยะเวลาหลายสิบปี ซึ่งทำให้จิตใจเป็นระเบียบ ไม่ยุ่งเหยิง ไม่สับสน สามารถพัฒนาศักยภาพในการจดจำได้เป็นอย่างดี ความจำ เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ หากบุคคลนั้นมีความตั้งใจจริง และ ใส่ใจที่จะฝึกฝนตนเอง

ผู้นำที่มีความจำดี ย่อมมีศักยภาพในการทำงานสูง และมีมนุษยสัมพันธ์ดีด้วย เนื่องจากเขาสามารถจดจำใบหน้า หรือ ชื่อ ของผู้ตามได้ อันจะก่อให้เกิดความประทับใจต่อผู้ที่อยู่ร่วมด้วย นอกจากนี้ บุคคลยังสามารถใช้ความจำในการจดจำเกี่ยวกับเรื่องการค้าเงินชีวิตไม่ให้เกิดความผิดพลาด โดยการจดจำประสบการณ์ หรือ บทเรียนชีวิตที่เคยผิดพลาด เพื่อที่จะไม่ทำซ้ำอีก ตลอดจนจดจำลักษณะ หรือ วิธีการทำงาน ที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในหลายๆด้าน

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นบุคคลที่ใช้ความจำ ในการดำเนินชีวิต และ ในการทำงาน ตัวอย่างเช่น ดร.อาจอง มีความจำในเรื่องของชีวิต ว่าเมื่อตนยังไม่ได้ฝึกฝนจิตใจให้มีสมาธิ ตนเป็นคนที่ไม่ตั้งใจเรียน ไม่สนใจบทเรียน และ ไม่เห็นความสำคัญของการเรียน ภายหลังเมื่อได้ฝึกสมาธิแล้ว ทำให้จิตใจ และ ความคิดเปลี่ยนไป เห็นความสำคัญของการเรียน เห็นความสำคัญของการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ซึ่ง ดร.อาจอง ได้จดจำประสบการณ์ชีวิตในช่วงนั้น เป็นสิ่งเตือนใจตน และนำมาบอกเล่า เพื่อเป็นประสบการณ์ถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ความจำ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ในเรื่องของการทำงาน ดร.อาจอง มีประสบการณ์ในการทำงานมากมาย ผ่านพบประสบการณ์ชีวิต และ ปรากฏการณ์ของสภาวะจิตใจหลายสภาวะ เมื่อ ดร.อาจอง หันมาใส่ใจและทุ่มเทการทำงานในด้านการพัฒนา คุณค่าความเป็นมนุษย์ ทำให้ ดร.อาจอง ได้พบกับความสงบสุขในจิตใจ จากการเห็นคุณค่าของงานที่ตนทำว่ามีประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์อย่างแท้จริง ดร.อาจอง ได้จดจำสภาวะความสุข อันเกิดจากการเสียสละ และ การทำงานที่มีคุณค่า ทำให้ ดร.อาจอง ไม่คิดเปลี่ยนที่จะไปทำงานด้านอื่นอีกเลย

^{๔๘} Atkinson,R.C., & Shiffrin,R.M., *Memory and cognition in psychology*, (New Jersey : Prentice Hall, 1977) , P.228.

๓.๓.๒ การแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา

จากการที่ ดร.อาจง เป็นคนที่มีสติปัญญาดี รวมทั้งมีไหวพริบดีพร้อม ทำให้ดร.อาจง เป็นผู้นำในการให้ผู้ตามรู้จักการคิด การวิเคราะห์ การแยกแยะ การใช้สติปัญญาในการเลือกสรร สาระประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และในการทำงานเป็นอย่างดี ดร.อาจงมีการแสดงออกถึง บทบาทของผู้นำที่มีการกระตุ้นทางสติปัญญาแก่ผู้ตามอย่างแท้จริง โดยมีการแสดงทางพฤติกรรมดังนี้

๑) การกระตุ้นให้ผู้ตามรู้จักใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตและในการทำงาน

ดร.อาจง มีวิธีการกระตุ้นสติปัญญาให้แก่ผู้ที่อยู่ร่วมด้วย ให้เป็นบุคคลที่ใช้ความคิด เป็น มีการวิเคราะห์ แยกแยะ เลือกสรรสิ่งที่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการทำงานอย่างมีความสุข สามารถใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาในชีวิตของตนได้

ดร.อาจง กล่าวไว้ในหนังสือ คุณธรรมนำความรู้ รายงานจากการตรวจสอบทางการศึกษาชี้ว่านักเรียนในหลายๆแห่งสับสนในเรื่องที่เกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ จึงมีคำกล่าวบ่อยๆว่า เด็กไทยคิดไม่เป็น ซึ่งเป็นปัญหาที่ระบบการศึกษาต้องหาทางแก้ไข ซึ่งปัจจุบัน มีนโยบายด้านการศึกษาของไทยข้อหนึ่งระบุให้มีการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นความคิดเชิงวิเคราะห์ ซึ่งก็นับว่าเป็นเรื่องที่ดี สิ่งที่เราต้องการคือคนที่คิดวิเคราะห์ว่าจะสร้างความสุข และปลดความทุกข์ให้แก่ผู้คนในประเทศของเราจะเกิดขึ้นได้อย่างไร ^{๔๙} การใช้วิจารณญาณในการดำเนินชีวิตนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

พุทธศาสนาสอนให้คนเป็นนักคิด นักวิทยาศาสตร์ เป็นนักวิเคราะห์ เพราะฉะนั้น เรา ต้องตั้งคำถามในทุกสถานการณ์เมื่อมีอะไรเกิดขึ้น เราควรจะรับอะไรไว้ในชีวิตของเรา ดร.อาจงใช้ หลักการวิเคราะห์ว่า สิ่งนี้ดีสำหรับเราไหม และดีสำหรับทุกคนไหม ต้องใช้วิจารณญาณตลอดเวลา สิ่งนั้นต้องมีประโยชน์ต่อตัวเรา และมีประโยชน์ต่อคนอื่นจึงรับเข้ามา เด็กจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับว่า ผู้ใหญ่สอนให้เขาคิดแบบไหน หากมีความเห็นแก่ตัวมาก ก็จะสอนให้คิดวิเคราะห์แบบเห็นแก่ตัว คือ คิดวิเคราะห์ที่จะเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น มองหาเส้นทางที่จะเอาเปรียบผู้อื่นได้อย่างไร และ บางครั้งต้องใช้วิธีคิดโกงผู้อื่นก็ทำอย่างไม่มี ความละอายใจ ผู้ใหญ่จึงมีความสำคัญในการนำพาให้เด็ก เติบโตขึ้นเป็นคนเช่นใด หากสอนให้เขาคิดในทางที่ไม่ดี เขาก็จะเติบโตขึ้นมาทำในสิ่งที่ไม่สมควร และ หากผู้ใหญ่สอนให้เขาเข้าใจชีวิต และคิดในทางที่ดี ความคิดดีก็จะทำให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นคนดี ความคิดจึงมีผลกับชีวิตของมนุษย์มาก ^{๕๐}

ดร.อาจง เป็นผู้นำในเรื่องการคิดวิเคราะห์สิ่งที่ดี มีประโยชน์ เช่น การดำเนินชีวิตอย่าง มีคุณค่าควรทำอย่างไร การทำงานให้ประสบความสำเร็จต้องทำอย่างไร บุคคลควรมีอุปนิสัย อย่างไรจึงจะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขการจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์จะมีวิธีการอย่างไรบ้าง

ดร.อาจง มีวิธีการในการตั้งคำถามเพื่อสร้างวิจารณญาณ และมีแนวทางให้บุคคล ฝึกหัดการคิดวิเคราะห์ในทางที่ดี เพราะสิ่งที่เราคิดจะสะสมอยู่ในจิตใจได้สำนึกของคนทุกคน และมีผล ต่อชีวิตในเวลาต่อมา ท่านสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดก่อนที่จะกระทำ โดยเมื่อมีความคิดเข้ามาในจิตใจได้

^{๔๙} ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, คุณธรรมนำความรู้, หน้า ๘๒-๘๓.

^{๕๐} สัมภาษณ์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์

สำนึก ให้ตั้งคำถามกับตัวเอง ๒ คำถามคือ สิ่งที่เราไม่รู้เข้ามา ดีกับเราไหม ถ้าคำตอบคือดี ให้ถามต่อไปว่า สิ่งที่เราไม่รู้เข้ามาดีกับคนอื่นด้วยไหม ถ้าดี ก็ให้รับความคิดนั้นไปปฏิบัติได้ แต่ถ้าคำตอบคือไม่ดี ไม่ว่าข้อใดข้อหนึ่ง หรือไม่ดีทั้งสองข้อ ก็ให้ตัดทิ้ง ไม่ควรรับไปปฏิบัติ^{๕๑}

การเป็นผู้นำในการกระตุ้นสติปัญญาของ ดร.อาจอง เป็นสิ่งที่ประโยชน์ต่อผู้ร่วมงานเป็นอย่างยิ่ง

บุคคลสามารถพัฒนาตนได้ เพราะได้รับการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกตนให้รู้จักใช้ความคิด ฝึกการวิเคราะห์ ฝึกมองให้รอบด้าน อันเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และในการทำงานอย่างยิ่ง

ในตอนที่ยังไม่ได้เข้ามาทำงานร่วมกับ ดร.อาจอง ตนเองยังไม่ได้มีความคิดกว้างไกลมากนัก แต่เมื่อได้เข้ามาอยู่ร่วม และทำงานกับ ดร.อาจอง ตนเห็นได้อย่างชัดเจนว่า มีการเปลี่ยนแปลงทางความคิดเกิดขึ้น รู้สึกว่ามีความคิดที่กว้างไกล เข้าใจในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีคุณประโยชน์ ทุกวันนี้ ตนเองมีได้รู้สึกว่าเป็นผู้ทำงานเพื่อเลี้ยงชีพไปแต่ละวันๆ เท่านั้น แต่มีความรู้สึกว่าได้ใช้ชีวิตกระทำคุณงามความดี มีสติปัญญาที่จะรู้ว่าสิ่งใดมีประโยชน์ หรือ มีโทษ และเข้าใจว่า การดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญาเป็นอย่างไร ตนเองจะถามตนเองเสมอว่า สิ่งที่จะคิดจะทำนี้เหมาะสมไหม เป็นประโยชน์กับตนเองและคนอื่นหรือไม่ จะรู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะ ทำให้ใช้ชีวิตอย่างปลอดภัยและมีคุณค่า อย่างเช่นในเรื่องทักษะการใช้ชีวิต ดร.อาจอง มีโครงการที่ทำประโยชน์แก่โรงเรียน ชุมชน และสังคมมากมาย ในเรื่องของการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นโครงการที่ทำให้ทุกคนได้รู้จักการประหยัด การพึ่งตน การอนุรักษ์ธรรมชาติ และอื่นๆอีกมาก ทั้งยังเป็นต้นแบบให้กับสังคมภายนอกได้ด้วย^{๕๒}

การพัฒนาบุคคลให้มีสติปัญญา รู้จักคิดวิเคราะห์ แยกแยะเป็น เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและในการทำงานร่วมกับองค์กร ทำให้เมื่อมีปัญหาใดๆเกิดขึ้น จะมีการประชุมระดมความคิดเห็น และระดมจิตใจในการช่วยกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ผ่านพ้นไปด้วยดี

๒) การกระตุ้นสติปัญญา ให้คิดทำโครงการที่มีประโยชน์ต่อองค์กรและสังคม

ดร.อาจอง เป็นบุคคลที่มีความคิดในทางสร้างสรรค์ และ การพึ่งตนเอง ดร.อาจองจะมีความคิดที่จะทำสิ่งต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่องค์กรส่วนรวม และเป็นประโยชน์แก่สังคมภายนอกเสมอ ดร.อาจอง ได้ร่วมกับครู และบุคลากรที่โรงเรียนสัตยาไส ระดมความคิดที่จะสร้างแนวทางในการพึ่งตนเอง ซึ่งจากการระดมความคิด และมีการวิพากษ์วิจารณ์แนวทางที่จะทำให้โรงเรียนพึ่งตนเองได้อย่างถาวร จึงกำเนิดเป็นโครงการพึ่งตนเองหลายโครงการ โครงการเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียนตลอดจนเป็นแบบอย่างให้แก่สังคมภายนอกด้วย^{๕๓} ซึ่งผู้วิจัยจะขอนำเสนอพอสังเขปดังนี้

^{๕๑} ตูรายละเอียดใน ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, คุณธรรมนำความรู้ฉบับปรับปรุงใหม่, หน้า๘๔-๘๕.

^{๕๒} สัมภาษณ์นายสุภาพ ธัญญะเจริญ, หัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นางสาวทัศนีย์ ทองสม, ที่ปรึกษาโรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

๒.๑) โครงการการผลิตอาหารเพื่อรับประทานเอง

ปัจจุบัน สถานการณ์การขาดแคลนอาหารเริ่มเกิดขึ้น และอาหารมีราคาสูงขึ้น โลกกำลังประสบกับวิกฤตการณ์การขาดแคลนอาหาร หากบุคคลมีความสามารถในการผลิตอาหารอันเป็นปัจจัยหลักในการเลี้ยงชีพเองได้ ย่อมเป็นหลักประกันสำหรับการอยู่รอดของชีวิตอย่างแน่นอน ซึ่งทำให้บุคคลลดภาระค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงชีพอีกด้วย

โรงเรียนสัตยาไสเป็นตัวอย่างขององค์กรที่ผลิตอาหารรับประทานเอง มีการปลูกข้าว และปลูกผักต่างๆ เพื่อใช้ในการบริโภคเอง โดยดำเนินการปลูกแบบไม่ใช้สารเคมี ไม่ใส่ปุ๋ยเคมี แต่ใช้ปุ๋ยธรรมชาติที่ทำเองจากขยะสด เป็นการแสดงความเรียบง่ายของการใช้ชีวิต และความสามารถในการพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ การทำน่ายังเป็นการอนุรักษ์อาชีพดั้งเดิมของคนไทยซึ่งมีวิถีชีวิตในทางเกษตรกรรม และมีความสงบสุขมาเป็นเวลาช้านาน ^{๕๔}

การปลูกข้าวที่สัตยาไส ใช้วิธีการทำนาแบบนาโยน ซึ่งเป็นการทำนาที่ง่าย ให้ผลผลิตมาก และได้ความสามัคคีจากการทำงานร่วมกันในหมู่คณะด้วย ในการหว่านเมล็ด หรือการโยนต้นกล้าลงในนา ดร.อาจอง จะเป็นผู้นำให้ผู้ร่วมทำนา เช่นนักเรียน ครู ผู้ปกครองที่มาช่วยกัน สงบจิตใจ ทำสมาธิ สวดมนต์ แผ่เมตตาให้แก่ต้นข้าวก่อนทำนา ซึ่งทำให้ได้ผลผลิตดี เพียงพอในการรับประทานตลอดทั้งปี นอกจากการปลูกข้าวรับประทานเองแล้ว โรงเรียนยังมีการปลูกผักรับประทานเองด้วยเช่นกัน ^{๕๕}

นอกจากการปลูกข้าวปลูกผักรับประทานเองแล้ว โรงเรียนยังมีโครงการปลูกพืชสมุนไพร และทำยาสมุนไพรใช้เอง ตลอดจนมีการทำผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทำความสะอาดใช้เองอีกด้วย ทำให้เป็นการแบ่งเบาภาระในการใช้จ่ายได้มาก ^{๕๖}

การคิดหาวิธีในการพึ่งพาตนเองเป็นการใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดท่ามกลางกระแสสังคมที่มีความผันผวนในระบบเศรษฐกิจ และข้าวของต่างๆต่างมีราคาแพงขึ้นเรื่อยๆ ชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ย่อมยืนหยัดอยู่ได้อย่างยั่งยืน การเป็นตัวอย่างของชุมชนพึ่งตนเองในแง่ของการผลิตอาหารรับประทานเองได้ จึงนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด

๒.๒) โครงการการนำพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้เป็นพลังงานทดแทน

จากการที่ ดร.อาจอง เป็นนักวิทยาศาสตร์ มีสติปัญญาและความรอบรู้ในวิธีทางวิทยาศาสตร์หลายๆประการ ท่านจึงได้คิดค้นการนำพลังแสงอาทิตย์มาผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้า

พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นพลังงานแผ่รังสีจากดวงอาทิตย์ พลังงานนี้เป็นต้นกำเนิดของวัฏจักรสิ่งมีชีวิตในโลก ทำให้เกิดการหมุนเวียนของน้ำและธาตุต่างๆเช่นคาร์บอน พลังงานแสงอาทิตย์จัดเป็นหนึ่งในพลังงานทดแทนที่มีศักยภาพสูง ปราศจากมลพิษ อีกทั้งเกิดใหม่ได้ไม่มีที่สิ้นสุด และยังเป็นต้นกำเนิดของพลังงานน้ำ (จากการทำให้น้ำกลายเป็นไอและลอยตัวขึ้นสูง พลังงานน้ำที่ตกกลับลงมาถูกนำไปผลิตกระแสไฟฟ้า)

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางชลธิชา จินดาเพิ่ม, เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๕๕} สัมภาษณ์นางสาวทัศนีย์ ทองสม, ที่ปรึกษาผู้อำนวยการโรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๕๖} สัมภาษณ์นางจันทิมา สิงห์แก้ว, เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

หลังจากที่โลกประสบกับปัญหาน้ำมันแพง ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๖ ทำให้กลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว หันมาสนใจในพลังงานแสงอาทิตย์และเริ่มพัฒนาเพื่อนำมาใช้เป็นพลังงานทดแทนอย่างจริงจัง และจากการที่ดร.อาจง เป็นนักวิทยาศาสตร์ที่มีความรู้ ความสามารถ และยังเป็นวิศวกรที่มีความเชี่ยวชาญในหลายด้าน ทำให้ท่านเล็งเห็นถึงประโยชน์ของพลังงานแสงอาทิตย์และนำมาผลิตเป็นพลังงานทดแทน

พลังงานแสงอาทิตย์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้งานได้หลากหลายรูปแบบเช่นที่โรงเรียนสัตยาไส มีการแปรรูปพลังงานแสงอาทิตย์มาเป็นพลังงานไฟฟ้าโดยตรง ที่เรียกว่า โซลาร์เซลล์

โรงเรียนสัตยาไส มีการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ใช้เองในโรงเรียน มาเป็นเวลาสิบปีแล้ว และขณะนี้มีการขยายโครงการผลิตพลังงานแสงอาทิตย์ทดแทน หรือ โซลาร์เซลล์ขนาดใหญ่ เรียกว่า โซลาร์ฟาร์ม เพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้าจำหน่ายให้แก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิต ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนรอการอนุมัติ ซึ่งการไฟฟ้ามีมติรับซื้อไฟฟ้าที่ผลิตจากโซลาร์ฟาร์ม เพื่อนำไปใช้ในประเทศในด้านต่างๆ

ดร.อาจง ได้กล่าวแก่ผู้วิจัยว่า เงินที่ได้จากการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์นี้จะนำมาเป็นทุนอุดหนุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนทั้งหมด เพื่อให้โรงเรียนตั้งอยู่ได้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนเช่นนี้ต่อไปได้ และในอนาคต หากดร.อาจงต้องจากโลกนี้ไป โรงเรียนสัตยาไสก็ยังสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากโรงเรียนมีรายได้ที่แน่นอนจากการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า สิ่งนี้จะเป็นหลักประกันให้กับโรงเรียนที่จะไม่ต้องเก็บค่าเล่าเรียนจากเด็กนักเรียนได้ตลอดไป^{๕๗}

โครงการผลิตพลังงานแสงอาทิตย์ทดแทนพลังงานไฟฟ้าจากน้ำมันจัดเป็นโครงการที่มีประโยชน์หลายด้าน และเป็นการกระตุ้นสติปัญญาให้กับผู้ที่อยู่ด้วยและสังคมภายนอกซึ่งพบเห็นเกิดความคิดวิเคราะห์ และเกิดสติปัญญาที่จะประหยัดการใช้พลังงาน และนำไปเป็นแบบอย่างในการพึ่งตนเองในเรื่องของการใช้พลังงานอีกด้วย

๒.๓) โครงการการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลใช้เอง

ผู้วิจัยพบว่า โครงการการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลใช้เอง เป็นโครงการที่เกิดจากสติปัญญาของดร.อาจง ที่จะหาวิธีประหยัดพลังงานน้ำมัน ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยต้องหาแหล่งพลังงานทดแทนจากปิโตรเลียมที่กำลังจะหมดไป น้ำมันไบโอดีเซลเป็นเชื้อเพลิงดีเซลที่ผลิตจากแหล่งทรัพยากรหมุนเวียน เช่น น้ำมันพืช ไขมันสัตว์ ไบโอดีเซลเป็นทางเลือกใหม่นอกเหนือจากดีเซลที่ผลิตจากปิโตรเลียม โดยไบโอดีเซลมีคุณสมบัติการเผาไหม้เหมือนกับดีเซลจากปิโตรเลียมมาก และสามารถใช้ทดแทนกันได้ โดยไม่ต้องมีการดัดแปลงเครื่องยนต์

การใช้ไบโอดีเซล เป็นการลดการนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงจากต่างประเทศ และลดการนำเงินตราออกนอกประเทศ ไบโอดีเซลช่วยยืดอายุการใช้งานของเครื่องยนต์ดีเซล ช่วยส่งเสริมรายได้ให้กับภาคการเกษตร ลดปัญหาภาวะโลกร้อนและมลพิษในอากาศ คุณสมบัติที่สำคัญของไบโอดีเซลคือ สามารถย่อยสลายได้เองตามกระบวนการทางธรรมชาติ และไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

กล่าวได้ว่า ดร.อาจง เป็นผู้ที่มีใจในเรื่องมลพิษ และสิ่งแวดล้อมมาก ท่านได้ดำริที่จะนำไบโอดีเซลมาใช้ในพาหนะของโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้รับบริจาค น้ำมันพืชใช้แล้วจากโรงแรม

^{๕๗} สัมภาษณ์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส ,๑๓ กุมภาพันธ์

ต่างๆเพื่อนำมาผลิตเป็นไบโอดีเซล ใช้ภายในกิจการของโรงเรียน ทุกวันอาทิตย์ ทางโรงเรียนจะเดินทางไปรับบริจาคน้ำมันใช้แล้วมาผลิตไบโอดีเซลมาเป็นระยะเวลาหลายปีแล้ว ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำมันดีเซลเป็นจำนวนมาก^{๕๘}

การพยายามช่วยเหลือตนเองในด้านการใช้พลังงาน นับเป็นการกระตุ้นสติปัญญาให้แก่ผู้เข้าร่วมในองค์กร และผู้ที่รู้จัก ให้เกิดความคิดและเกิดการกระทำตามแบบอย่างที่ดี

๒.๔) โครงการการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า : สถาบันวารินทศศึกษา

ดร.อาจอง เป็นผู้ก่อตั้งสถาบันวารินทศศึกษาขึ้นมา เพื่อให้มนุษย์ได้เห็นความสำคัญและคุณค่าของน้ำ เนื่องจากน้ำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต ในหลายประเทศทั่วโลกกำลังประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำ สาเหตุสำคัญมาจากการไม่รักษาป่าไม้ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องคุณค่าของน้ำนี้ เพื่อถ่ายทอดให้เด็กซึ่งเป็นอนาคตของโลกได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของน้ำ การเก็บรักษา และการปกป้องแหล่งน้ำต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กเกิดจิตสำนึกและมีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาของสิ่งแวดล้อมในอนาคต

กล่าวได้ว่าโครงการต่างๆเหล่านี้ เป็นไปเพื่อการพึ่งตนเอง และการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ไม่ผลาญทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อโลกและสิ่งแวดล้อมด้วย

กล่าวได้ว่า ดร.อาจอง เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านกระตุ้นชาวปัญญา นอกจากปัญญาในการคิดวิเคราะห์เพื่อกระทำสิ่งต่างๆอย่างมีวิจารณ์ญาณแล้ว ท่านยังให้สติปัญญาในการใช้ชีวิตแบบพอเพียง คือ มีการพึ่งตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อลดปัญหาความเดือดร้อนด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

ผู้ที่มีสติปัญญา มีวิจารณ์ญาณในทางที่ถูก มีทักษะในการใช้ชีวิตที่ดี ย่อมเป็นผู้ที่นำพาผู้อื่นให้รู้จักคิดเป็น วิเคราะห์เป็น และเลือกการดำเนินชีวิตในแนวทางที่สมควรได้ด้วย

๓.๔ พฤติกรรมด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล

พฤติกรรมการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นถึงการที่ผู้นำมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะเป็นผู้นำในการดูแล เอาใจใส่ และติดตามเป็นรายบุคคล ซึ่งมีผลทำให้ผู้ตามรู้สึกว่ามีคุณค่าและมีความสำคัญ

๓.๔.๑ คุณลักษณะส่วนตนของการเป็นผู้นำที่คำนึงถึงปัจเจกบุคคล

ดร.อาจอง มีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่คำนึงถึงความสำคัญของปัจเจกบุคคลแต่ละคนที่อยู่ร่วมด้วยเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งคุณลักษณะของดร.อาจองมีดังนี้

๑) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

มนุษยสัมพันธ์เป็นประตูกุญแจที่ทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จ หากผู้นำไม่มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับผู้อื่นย่อมไม่สามารถดึงดูดจิตใจของผู้ตามให้เกิดความรักและความคล้อยตามในสิ่งที่กระทำได้เลย

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นผู้ที่มนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นอย่างดี มีจิตใจเอื้อเฟื้อ มีการให้การช่วยเหลือด้วยความเมตตา เป็นคนที่มีความรักในเพื่อนมนุษย์และปรารถนาให้การช่วยเหลือ

^{๕๘} สัมภาษณ์ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุดโรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

เพื่อนมนุษย์อย่างแท้จริง ประกอบกับการเป็นผู้ที่มีน้ำใจ ทำให้ ดร.อาจง เป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีมาก

ดร.อาจง ได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพัฒนามนุษย์เสมอ ซึ่ง ดร.อาจง มักตอบรับและให้การช่วยเหลือ บางครั้งดร.อาจงต้องขับรถทางไกล เดินทางไปบรรยายที่ต่างจังหวัดด้วยตนเอง แต่ก็มีคามยินดีและเต็มใจที่จะทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ในคราวที่ผู้วิจัยขออนุญาตทำการสัมภาษณ์เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งในวันนั้น ดร.อาจง มีหมายกำหนดการต้องเดินทางไกล แต่ก็ได้กรุณาสละเวลาให้การสัมภาษณ์ด้วยดี มีจิตใจที่อนุเคราะห์อย่างแท้จริง ผู้วิจัยสังเกตว่า บุคคลที่รู้จัก และอยู่ร่วมกับ ดร.อาจง ล้วนมีความรักและความชื่นชมในอุปนิสัยที่ดีงามของ ดร.อาจง อย่างแท้จริง

๒) การมองโลกในแง่บวก

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจง เป็นบุคคลที่มองโลกในแง่บวก มีความหวังในสิ่งที่ดีอยู่เสมอ

ดร.อาจง มีความสุขในการทำงาน ทำให้ครูทุกคนรู้สึกมีความสุขและมีความหวังที่ดีอยู่เสมอ แม้โลกจะมีความยากลำบากอย่างไร บุคคลต้องไม่ท้อถอยที่จะทำความดี ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ดร.อาจงมีความหวังว่า เมื่อเราเปลี่ยนตนเองได้ คนอื่นย่อมเปลี่ยนแปลงได้เช่นเดียวกัน^{๕๙}

ดร.อาจง มีความมั่นคงในการทำงานพัฒนามนุษย์ให้เป็นคนที่มีคุณค่า มีความระลึกเสมอว่า หากมนุษย์ช่วยกันพัฒนาตนในด้านจิตใจ โลกมนุษย์จะต้องดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดร.อาจง ให้โอกาสแก่คนทุกคนในการพัฒนาตน ในโรงเรียนสัตยาไส ผู้วิจัยพบว่าเด็กที่มาเรียน มีฐานะแตกต่างกันทุกฐานะ ทั้งร่ำรวย ปานกลาง และยากจน แต่ ดร.อาจง ให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสามัคคี ดร.อาจง มีความเห็นว่า หากมีคนที่ตั้งใจทำสิ่งดีเพื่อสังคม และไม่มีความท้อแท้ แม้พบอุปสรรคใดๆก็ตาม เขาย่อมประสบความสำเร็จได้ในวันหนึ่ง

การมองโลกในแง่ดี ทำให้ ดร.อาจง มีความสดชื่น ตื่นตัว และเตรียมพร้อมที่จะทำงานอยู่เสมอ และการมองโลกในแง่ดี เป็นพื้นฐานให้ดร.อาจงมีความหวังใ รักเมตตาในเพื่อนมนุษย์ คิดเสมอว่า ต้องการช่วยเหลือคนให้เขามีความสุข แม้จะเป็นผู้สูงวัยแต่ยังมีจิตใจที่สดชื่นและมีความหวังในการทำดีว่าสังคมย่อมเปลี่ยนได้ หากมนุษย์พร้อมใจกันกระทำสิ่งที่ดีงาม

๓) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา

ดร.อาจง เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อน ห่วงใยในความรู้สึกของผู้ที่อยู่ร่วมด้วยเสมอ ในการทำงานต่างๆ ผู้วิจัยสังเกตว่า หากสิ่งใดที่ดร.อาจงกระทำได้ด้วยตนเอง ก็จะไม่รบกวนผู้อื่น และจะไม่พูดกระทบกระทั่งจิตใจใคร หรือ ทำให้ใครมีความทุกข์ ด้วยเกรงว่าจะทำให้เขาเกิดความเครียดและทำงานไม่มีความสุข จากการสัมภาษณ์บุคลากรหลายๆท่านพบว่า ดร.อาจง จะไม่บ่นว่าใครด้วยถ้อยคำเสียหาย และมักจะไม่ว่าใครเลย แต่จะมีศิลปะในการกระตุ้นเตือนให้บุคคลนั้น รู้ผิดชอบชั่วดีด้วยตนเองอย่างนุ่มนวล เป็นคนที่ให้เกียรติคนอื่นเสมอ

การบ่นว่า การดุด่า ทำให้บุคคลเกิดความอับอาย และ เกิดจิตใจต่อต้าน สิ่งที่ดีที่สุดคือการให้เขาเข้าใจในความผิดพลาด และ คิดแก้ไขด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาได้อย่างถาวร การที่ทำให้คนมีจิตสำนึกด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ซึ่งจะต้องมีการฝึกฝนตนอย่าง

^{๕๙} สัมภาษณ์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

ต่อเนื่องตลอดเวลา ผู้นำต้องเป็นนักปฏิบัติ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง มิใช่ เรียกใช้ หรือ ดุว่า เมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น^{๖๐}

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจง ให้ความสำคัญกับความรู้สึกของทุกคนที่อยู่รอบข้าง และมีการกระทำกับทุกคนอย่างให้เกียรติ

๓.๔.๒ การแสดงบทบาทของความเป็นผู้นำ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจง เป็นผู้นำที่ได้แสดงบทบาทความเป็นผู้นำที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้ตาม มีการสนใจ ใส่ใจ ดูแลผู้ที่อยู่ร่วมด้วยอย่างใกล้ชิด ซึ่งมีการแสดงบทบาทดังนี้

๑) ให้ความสนใจ และเอาใจใส่ ต่อสภาพจิตใจและความเป็นอยู่ของบุคคลแต่ละ

คน

ดร.อาจง มีความมั่นใจว่า เมื่อตนเองเปลี่ยนแปลงได้ ผู้อื่นก็ย่อมจะเปลี่ยนแปลงได้ด้วย ดร.อาจง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลเป็นพิเศษ ด้วยความเชื่อมั่นว่า บุคคลแต่ละคนสามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นผู้ที่มีอุปนิสัยที่ดีงามได้ หากได้รับคำแนะนำ ความรัก ความเมตตา และสิ่งดีทั้งหลาย ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ใหญ่ หรือ เด็ก ย่อมเปลี่ยนแปลงตนเองได้อย่างแน่นอน

ดร.อาจง ให้ความสำคัญแก่ผู้ร่วมงานทุกคน หากใครมีปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาชีวิต ปัญหาด้านการทำงาน หรือมีข้อขัดข้องใจสิ่งใด สามารถจะเข้าปรึกษาดร.อาจงได้เสมอ โดยที่ดร.อาจงจะใช้เวลาแก่ทุกคนอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะครู หากมีเรื่องเครียด ไม่สบายใจ ดร.อาจงจะอนุญาตให้ลาพักผ่อนก่อน ไม่ควรทำงานด้วยความเครียด เมื่อสามารถปรับจิตใจให้สงบและมีความสุขได้แล้ว จึงกลับมาทำหน้าที่ต่อ ดร.อาจงให้ความเมตตาแก่ผู้ที่อยู่ร่วมด้วยประหนึ่งว่าเขาเป็นลูกหลานอย่างแท้จริง^{๖๑}

นอกจากนั้นในเวลาที่บุคลากรหรือนักเรียนมีปัญหา ดร.อาจง จะใช้เวลา ให้คำปรึกษา เอาใจใส่ ช่วยแก้ปัญหาเป็นรายบุคคลและฝึกฝนให้ผู้ที่อยู่ด้วยมีน้ำใจ ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน เด็กที่อยู่ร่วมกันจะช่วยเหลือกัน ถ้าเด็กคนไหนมีความเก่ง เข้าใจบทเรียนดี ก็จะทำหน้าที่สอนเด็กที่ไม่เก่ง ใครเก่งให้สอนคนที่ไม่เก่ง ซึ่งจะทำให้เด็กๆทั้งชั้นไปรอด จะไม่เห็นแก่ตัว เอาตัวรอดแต่เพียงคนเดียว ดร.อาจงจะคอยถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ ปัญหาการทำงาน หรือ ความคับข้องใจต่างๆ ดร.อาจงจะเป็นที่ปรึกษาที่ดี^{๖๒}

สำหรับเด็กนักเรียน ดร.อาจง จะให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง จากการที่ผู้วิจัยได้พูดคุยกับเจ้าหน้าที่ คณะครู ทำให้ทราบว่า เด็กนักเรียนที่โรงเรียนสัตยาไสสามารถสอบเข้าเรียนต่อในระดับ

^{๖๐} สัมภาษณ์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา,ผู้บริหารสูงสุดโรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๖๑} สัมภาษณ์ นายนาวิ ไชยแสง,อาจารย์ภาษาอังกฤษ โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๖๒} สัมภาษณ์ น.ส.ทัศนีย์ ทองสม,ที่ปรึกษาผู้อำนวยการโรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

มหาวิทยาลัยได้ทั้งหมด และเมื่อนักเรียนเข้าไปเรียนในมหาวิทยาลัยแล้ว ดร.อาจองได้เดินทางไปเยี่ยมเยียนเด็กเหล่านั้นประดุจเป็นลูกหลานแท้ๆทีเดียว^{๖๓}

การที่ผู้นำองค์กร มีจิตใจละเอียดอ่อน และใส่ใจในชีวิตความเป็นไปของทุกคนที่อยู่ร่วมกัน คำนึงถึงความสำคัญและให้คุณค่าของบุคคลแต่ละคนที่อยู่ร่วมด้วย เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลที่อยู่ร่วมด้วยเกิดความอบอุ่นใจ มีความผูกพันทางใจ และเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรอย่างแท้จริงในด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล

๒) ให้บุคคลรับผิดชอบงาน ที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ

การคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมกับงาน คือ จัดสรรคนที่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ซึ่งมีวิธีการคัดเลือกคนทำงานในหลายรูปแบบ

ดร.อาจอง เป็นนักนักบริหารที่ปฏิบัติตนตามแบบอย่างที่ดีที่น่าพาให้ผู้ตามปฏิบัติ ดร.อาจอง จะมอบความเอื้ออาทร สนใจ และใส่ใจ ให้ความใกล้ชิดสนิทสนมแก่ผู้ร่วมงาน พิจารณาให้แต่ละคนรับผิดชอบงานตามความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความสนใจ ความเหมาะสม ความพยายามในการทำงาน เวลาที่มี ทักษะและความชำนาญต่างๆ ซึ่งทำให้สามารถนำพาให้เขาพัฒนาทั้งความสามารถในการทำงาน สติปัญญาและจิตใจไปพร้อมๆกัน ในการให้ความสำคัญแก่ปัจเจกบุคคลแต่ละคนนั้น เป็นจุดสำคัญที่ทำให้ทุกคนได้รับเกียรติในความเป็นมนุษย์ ต้องการพัฒนาตนให้เป็นคนที่มีคุณค่า เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ทุกคนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความคิดพึ่งตนเอง มีภาวะความเป็นผู้นำในตน เป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป^{๖๔}

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีความละเอียด รอบคอบ เป็นผู้นำที่ทำความรู้จักกับบุคลากรที่ทำงานร่วมด้วยอย่างใกล้ชิด พิจารณาบุคคลที่เหมาะสมกับงานได้อย่างดี และนอกจากจะจัดสรรให้บุคลากรได้ทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถแล้ว เมื่อเกิดปัญหาหรือเกิดความผิดพลาดในการทำงาน ดร.อาจองยังให้โอกาสแก่ผู้ที่ทำงานผิดพลาด ให้มีการแก้ไข ปรับปรุงใหม่ โดยไม่ทำให้เขารู้สึกเสียใจ หรือ เสียหน้า เป็นการกระทำอย่างให้เกียรติแก่กัน

ครั้งหนึ่ง มีผู้ติดต่อขอจัดงาน เป็นจำนวน ๖๐๐ คน ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้รับเรื่องได้เรียนให้ ดร.อาจองรับทราบ ทางโรงเรียนจึงต้องจัดเตรียมอาหารจำนวนมากไว้ต้อนรับ ต่อมา คณะผู้จัดงานมีเหตุจำเป็น ไม่สามารถเดินทางมาได้ จึงโทรศัพท์ขอยกเลิกการนัด เจ้าหน้าที่รับทราบเรื่องแล้ว แต่ลืมนำแจ้งให้แก่ดร.อาจอง และแผนกอาหารได้รับทราบ เมื่อถึงวันนัด ทางโรงเรียนจึงจัดเตรียมอาหารปริมาณมาก ไว้ต้อนรับคณะผู้จัดงาน แต่เมื่อถึงเวลานัดหมาย ปรากฏว่าคณะผู้จัดงานไม่ได้มา สอบถามฝ่ายที่รับนัดหมาย เจ้าหน้าที่แจ้งว่า คณะผู้จัดงานของยกเลิกนัดหมายแล้ว แต่ว่าตนลืมนำแจ้งให้ ดร.อาจอง และ ผู้รับผิดชอบเรื่องอาหารทราบ ดร.อาจอง รับฟังอย่างสุขุม ไม่ได้แสดงความไม่พอใจ หรือดุด่าเจ้าหน้าที่คนนั้น และบอกกับทุกคนว่า ไม่เป็นไร ความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ ขอให้พวกเราช่วยกันรับประทาน และนำไปแบ่งปันกับเพื่อนๆ หรือ ชาวบ้านในละแวกนั้น ดร.อาจอง

^{๖๓} สัมภาษณ์ นายสุภาพ ธัญญะเจริญ,หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมนักเรียน, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๖๔} สัมภาษณ์ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา,ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัทยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

ยังให้โอกาสเจ้าหน้าที่คนนั้น ที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเองต่อไป ซึ่งทำให้ บุคคลที่อยู่ร่วมด้วยเกิดความ
อบอุ่นใจ เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ^{๖๕}

การที่ผู้นำจัดสรรงานที่เหมาะสมให้บุคลากรแต่ละคนทำ เป็นการแสดงถึงความเอาใจใส่
ความสังเกต และความรู้จักบุคลากรนั้นๆอย่างแท้จริง

๓) ให้ความช่วยเหลือผู้ตามในสถานการณ์และโอกาสที่เหมาะสม

นอกจากมีการใส่ใจดูแลบุคคลแต่ละคนด้วยน้ำใจอันดี และจัดสรรงานที่เหมาะสมให้แต่ละ
คนได้ทำแล้ว ดร.อาจอง พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือแก่บุคลากร เมื่อมีเหตุอันสมควร

การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล ในยามที่มีความจำเป็น และ ในยามที่ขาดแคลน ย่อมทำให้
ผู้ที่ได้รับมีความซาบซึ้งใจเป็นอย่างยิ่ง

ดร.อาจอง ให้ความช่วยเหลือแก่บุคลากรในด้านต่างๆ เท่าที่จะสามารถช่วยเหลือ แบ่ง
เบาความทุกข์ได้ เช่น ช่วยเหลือทุนการศึกษาแก่บุคลากรที่ต้องการศึกษาต่อ

เมื่อผู้ให้สัมภาษณ์มีความต้องการในการเรียนต่อระดับปริญญาโท แต่ขาดทุนทรัพย์
ดร.อาจองได้จัดสรรทุนทรัพย์ให้ เป็นค่าใช้จ่ายในการเรียน และไม่มีข้อผูกมัดใดๆทั้งสิ้น ทำให้ผู้ให้
สัมภาษณ์มีความซาบซึ้งใจ และระลึกถึงพระคุณของ ดร.อาจอง อยู่เสมอ ^{๖๖}

ได้ทำงานร่วมกับ ดร.อาจอง ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งโรงเรียน รู้สึกมีความสุขที่ได้ทำงานที่นี่ ไม่
คิดจะกลับไปอยู่ประเทศอังกฤษอีก ตนมีชีวิตอยู่ที่นี่เหมือนเป็นบ้านอีกแห่งหนึ่ง รู้สึกมีความอบอุ่น
ใจ ดร.อาจอง มีความรักความเมตตาและใส่ใจ ถามไถสารทุกข์สุขดิบ ดูแลให้ความสะดวกทุกอย่าง
ดีมาก ^{๖๗}

ครูทุกคนอยู่ที่นี่ รับประทานอาหารที่นี่ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆเลย และหากมีครูคนใด
แต่งงาน ดร.อาจอง อนุญาตให้นำครอบครัวมาอยู่ที่นี่ด้วยได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆอีกเช่นกัน ^{๖๘}

ผู้วิจัยพบว่า ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีความสนใจ ใส่ใจ ให้ความเมตตาช่วยเหลือแก่
บุคลากรที่อยู่ร่วมด้วยอย่างยิ่ง เป็นเหตุให้ท่านสามารถผูกมัดจิตใจคนให้อยู่ร่วมกับองค์กรเป็น
ระยะเวลาอันยาวนาน บุคลากรหลายท่านร่วมทำงานกันมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งโรงเรียนและก็ยังคงทำงาน
อยู่ เนื่องจากมีความสุขใจ การเป็นผู้นำที่มีความคำนึงถึงความสำคัญของปัจเจกบุคคล เป็นสิ่งที่มี
ความสำคัญมาก เพราะปัจเจกบุคคลแต่ละคนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าขององค์กร เป็นพลัง
สำคัญที่จะขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวเดินไปข้างหน้า ไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างประสบความสำเร็จ
หากบุคลากรในองค์กรทำงานด้วยความอบอุ่น อยู่ดี มีความสุข เขาย่อมจะอุทิศตนทำงานเพื่อองค์กร
ได้อย่างเต็มที่

^{๖๕} สัมภาษณ์นางอุบลรัตน์ เข็มมา, อาจารย์ภาษาไทย โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นายสุภาพ ธัญญะเจริญ, หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมนักเรียน, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นางแองเจลา ลอร์เรน โบว์, หัวหน้าฝ่ายภาษาอังกฤษ โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓
กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายปฐมพงษ์ รินเชื้อ, หัวหน้าฝ่ายอนุบาล โรงเรียนสัตยาไส, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

สรุป สาระสำคัญในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารองค์กรของ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยาในด้านของการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีพฤติกรรมสำคัญ ๔ ด้านนั้น กล่าวได้ว่า ดร.อาจอง มีคุณลักษณะดังกล่าวสมบูรณ์พร้อมคือ

๑) เป็นผู้นำที่มีบารมี มีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ด้วยการที่มีคุณธรรมความดีจนเป็นที่ประจักษ์ ทำให้ผู้ตามเกิดความเคารพศรัทธา และกระทำตาม

๒) เป็นผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้วยการประพฤติตนตามอย่างที่ดีสอนหรือแนะนำผู้อื่น การเป็นนักสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สื่อสาระที่มีประโยชน์ต่อชีวิต เป็นการกระตุ้นเร้าให้ผู้อื่นเกิดแรงบันดาลใจต้องการจะกระทำตาม

๓) เป็นผู้นำด้านการกระตุ้นสติปัญญา เปิดโอกาสและมีวิธีการที่จะดึงศักยภาพของผู้ตามออกมา ให้ทุกคนได้ใช้สติปัญญาของตนอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการดำเนินชีวิต การทำงาน และการคิดค้นโครงการต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม สติปัญญาเป็นสิ่งที่มีความต้องพัฒนาอยู่เสมอ

๔) เป็นผู้นำด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้วยความรักและความเมตตาในตัวของ ดร.อาจอง ทำให้ท่านมีความรักและความสนใจต่อผู้ร่วมงานที่ทำงานในองค์กรทุกคน ตลอดจนเด็กนักเรียนในโรงเรียนด้วย

พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง ๔ ด้านนี้ ส่งผลให้ ดร.อาจอง เป็นผู้นำที่มีอิทธิพลที่ทำให้ผู้ตามเกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรม โดยการที่ผู้ตามนำแบบอย่างที่ดีของ ดร.อาจอง กระทำไปปฏิบัติตามความเหมาะสม และส่งผลให้มีการพัฒนาแนวความคิด การใช้ชีวิต การทำงาน การแก้ปัญหาและการอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สำหรับการวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์องค์ความรู้เรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารองค์กรของ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา เพื่อปรับใช้กับสังคมไทย ผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไปในบทที่ ๔